

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Undersøgelse af forbruget af sprøjtemidler på offentlige arealer i 2013

Miljøprojekt nr. 1641, 2015

Titel:

Undersøgelse af forbruget af sprøjtemidler på offentlige arealer i 2013

Redaktion:

Carsten Ellegaard, COWI
Thore Dankert, COWI
Mathias S. Halfdaner, COWI

Udgiver:

Miljøstyrelsen
Strandgade 29
1401 København K
www.mst.dk

År:

2015

ISBN nr.

978-87-93283-62-6

Ansvarsfraskrivelse:

Miljøstyrelsen offentliggør rapporter og indlæg vedrørende forsknings- og udviklingsprojekter inden for miljøsektoren, som er finansieret af Miljøstyrelsen. Det skal bemærkes, at en sådan offentliggørelse ikke nødvendigvis betyder, at det pågældende indlæg giver udtryk for Miljøstyrelsens synspunkter. Offentliggørelsen betyder imidlertid, at Miljøstyrelsen finder, at indholdet udgør et væsentligt indlæg i debatten omkring den danske miljøpolitik.

Må citeres med kildeangivelse.

Indhold

Forord.....	4
1. Sammenfatning.....	5
1.1 Kommuner	6
1.2 Regioner/amter.....	7
1.3 Stat.....	7
1.4 Lokalbaner	7
2. Metode	8
2.1 Indsamlingsprocedure.....	8
2.2 Datavalidering.....	10
3. Forbrug af sprøjtemidler i kommunerne	11
3.1 Kommunernes politik for sprøjtemiddelanvendelse.....	15
3.2 Bortforpagtede og udliciterede arealer	18
3.3 Nye problemområder som følge af sprøjtemiddelfri drift.....	22
4. Forbruget af sprøjtemidler i regionerne	23
4.1 Regionernes politik for anvendelse af sprøjtemidler	24
5. Forbruget af sprøjtemidler i staten	26
5.1 Transportministeriet	27
5.2 Forsvarsministeriet.....	29
5.3 Finansministeriet.....	29
5.4 Uddannelses- og Forskningsministeriet	30
5.5 Miljøministeriet	30
5.6 Justitsministeriet	30
5.7 Kulturministeriet	31
5.8 Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri	31
5.9 Statslig bortforpagtning.....	31
5.10 Lokalbanerne	31
6. Brug af sprøjtejournal	33
7. Vidensdeling og bekæmpelse på tværs af kommunegrænserne	35
Bilag 1: Aftale om fortsat afvikling af brugen af plantebeskyttelsesmidler på offentlige arealer	38
Bilag 2: Udspecificering af det kommunale forbrug.....	40
Bilag 3: Kommuner med og uden handlingsplan	43

Forord

Undersøgelsen af forbruget af sprøjtemidler på offentlige arealer i 2013 er gennemført i perioden 15. august til 25. november 2014.

Formålet med undersøgelsen er at redegøre nærmere for forbruget af plantebeskyttelsesmidler (sprøjtemidler) på offentlige arealer i 2013 samt identificere eventuelle særlige problemområder og forhold, der modvirker en fuldstændig afvikling af brugen af plantebeskyttelsesmidler.

I "Aftale om fortsat afvikling af brugen af plantebeskyttelsesmidler på offentlige arealer" fremgår af punkt 13, at der hvert tredje år skal gennemføres en undersøgelse. Aftalen blev indgået mellem miljøministeren, Danske Regioner og KL den 29. marts 2007 og afløste en tilsvarende aftale indgået den 3. november 1998 mellem miljø- og energiministeren, KL, Amtsrådsforeningen, Københavns og Frederiksberg Kommuner.

Ifølge 1998-aftalen skulle anvendelsen af sprøjtemidler på offentlige arealer være udfaset pr. 1. januar 2003 bortset fra områder, hvor der vurderedes at være væsentlige sikkerheds- eller sundhedsmæssige konsekvenser ved at undlade brug af sprøjtemidler. I november 2002 blev der konkret aftalt en lempelse af aftalen for at muliggøre kemisk bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo.

I 2007-aftalen fastslås det, at det fortsat er aftalens formål at afvikle brugen af sprøjtemidler på offentlige arealer af hensyn til beskyttelse af grundvand og miljø samt menneskers sundhed, men uden en specifik deadline for afviklingen. Aftalen følger i øvrigt hovedlinjerne i den tidligere aftale. Med hensyn til undtagelser fra de generelle bestemmelser i aftalen ("særlige områder") hedder det, at sprøjtemidler i fornødent omfang kan anvendes til forsknings-, udviklings- og afprøvningsopgaver og desuden, at der, under forudsætning af at der foreligger en plan for afvikling, midlertidigt kan anvendes sprøjtemidler på begrænsede områder for at undgå væsentlige sikkerheds- eller driftsmæssige problemer samt kan bekæmpe Kæmpe-bjørneklo i overensstemmelse med Miljøstyrelsens anbefalinger.

Det offentliges sprøjtemiddelforbrug blev sidst undersøgt i 2010 i "Undersøgelse af pesticidforbruget på offentlige arealer i 2010 (Miljøprojekt Nr. 1399, 2011)".

Denne undersøgelse, som er den sjette i rækken af Miljøstyrelsens publikationer, der indeholder opgørelse af sprøjtemiddelforbruget på offentlige arealer, blev finansieret af Miljøstyrelsen og udarbejdet af COWI ved Carsten Ellegaard (projektleder), Thore Dankert og Mathias Skifter Halfdaner.

Projektets følgegruppe har været sammensat, som følger:

Morten Sørensen, Danske Regioner

Anne Mette Dahl Jensen, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, SCIENCE, KU

Finn Søndertoft Pedersen, Banedanmark

Nikolaj Sveistrup, KL

Linda Kræmer (afløst af Eva Stilov i september 2014), Kirkeministeriet

Helene Nyegaard Hviid, Naturstyrelsen

Hans Erik Svart, Naturstyrelsen

Therese Ib Andersen (afløst af Louise Lundstrøm Nielsen i oktober 2014), Miljøstyrelsen

Anita Fjelsted, Miljøstyrelsen

Sonja Canger, Miljøstyrelsen

1. Sammenfatning

Undersøgelsen viser, at kommuner, regioner og stat er nået langt med udfasningen af sprøjtemidler på offentlige arealer. Det samlede indrapporterede forbrug på offentlige arealer er for disse myndigheder faldet fra 25,7 tons aktivstof i 1995 til 2,3 tons i 2013, hvilket er en reduktion på 91 %. Resultatet fremgår af tabel 1 og Figur 1. Det offentlige forbrug udgør således i dag kun omkring en promille af det samlede danske sprøjtemiddelforbrug.

Den største reduktion i det samlede offentlige forbrug fandt sted i perioden 1995-1999/2000, hvorefter reduktionen – absolut og procentmæssigt - har været konstant aftagende i perioderne 1999/2000-2002, 2002-2006 og 2010-2013.

Forbruget er faldet fra 3.092 kg aktivstof i 2010 til 2.310 kg aktivstof i 2013, hvilket er en reduktion på 25 %. Reduktionen skyldes bl.a. en reduktion i statens forbrug på 37 %, hvilket især skyldes en reduktion i Banedanmarks forbrug. Langt hovedparten af forbruget udgøres af ukrudtsmidler. Den observerede takt i reduktionen må betegnes som forventelig med en hurtig udfasning i de første år i arbejdet med at udfase sprøjtemidler, hvor man forholdsvis uproblematisk har kunnet undlade en række hidtidige anvendelser (f.eks. rent æstetisk begrundede) eller erstatte brugen af sprøjtemidler med andre bekæmpelsesmetoder. De tilbageværende anvendelsesområder har indebåret større tekniske, praktiske og/eller økonomiske udfordringer at omstille, og den videre reduktion forløber derfor langsommere.

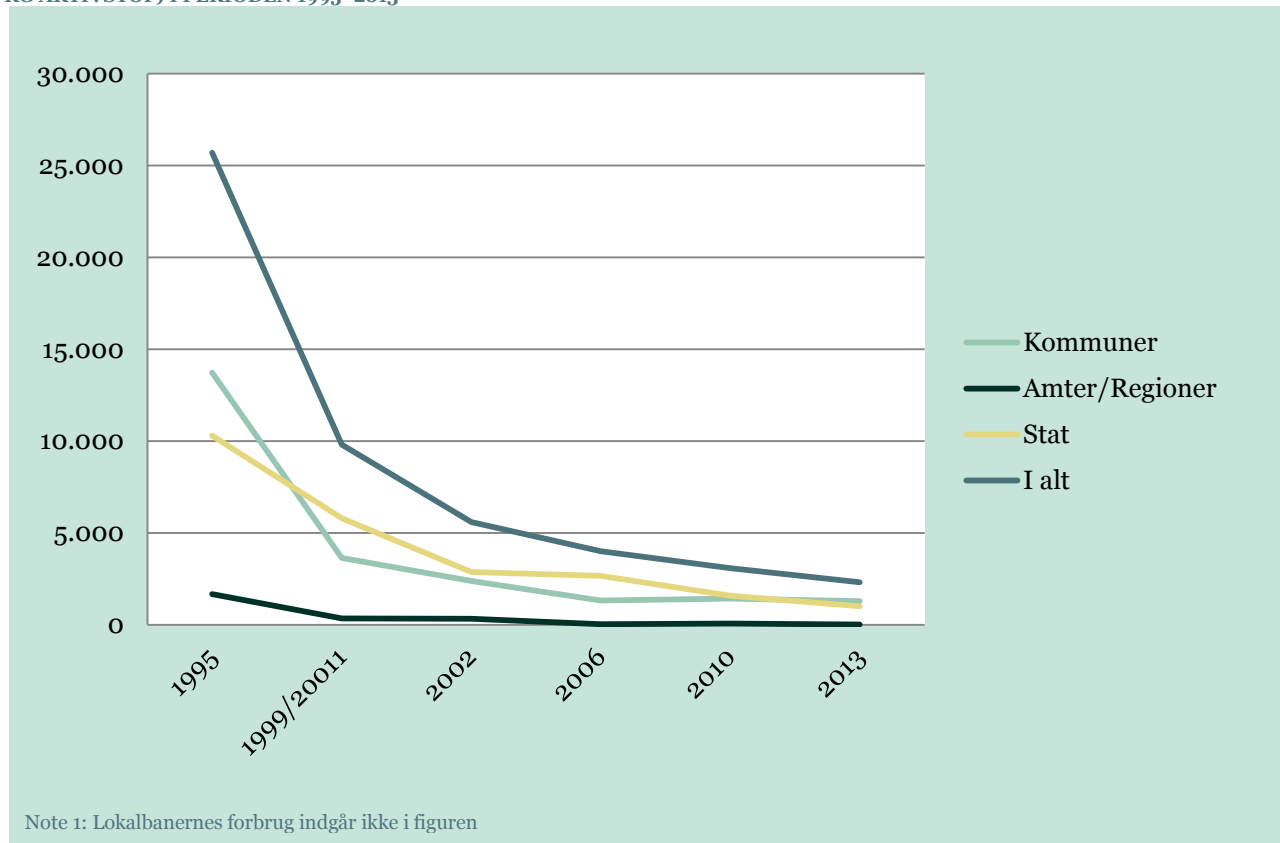
TABEL 1: SAMLET INDRAPPORTERET SPRØJTEMIDDELFORBRUG PÅ OFFENTLIGE AREALER FRA 1995 TIL 2013

	1995	1999/2001 ¹	2002	2006	2010	2013
Kommuner	13.721	3.647	2.383	1.319	1.438	1.290
Amter/Regioner²	1.674	351	329	29	68	16
Stat	10.301	5.805	2.881	2.667	1.586	1.007
I alt	25.696	9.803	5.593	4.015	3.092	2.310
Lokalbaner – medtaget for første gang i 2013						911
I alt – inkl. lokalbaner						3.212

Note 1: Staten, amterne, København og Frederiksberg Kommunes forbrug blev opgjort i 1999. KL's kommuners forbrug blev opgjort i 2000.

Note 2: Med Strukturreformen fra d. 1. januar 2007 blev de 13 danske amter nedlagt, og 5 nye regioner blev oprettet. Regionerne har ikke samme opgaveområde som de tidligere amter, og en direkte sammenligning af amternes og regionernes forbrug er dermed ikke mulig. Det samme gælder i nogen grad for kommunerne, hvor sammenligningsgrundlaget også er ændret, dels fordi kommunerne har overtaget flere opgaver, og dels fordi kommunerne er større end før.

FIGUR 1: UDVIKLINGEN I DET OFFENTLIGES INDRAPPORTEREDE SRPØJTEMIDDELFORBRUG (MÅLT I KG AKTIVSTOF) I PERIODEN 1995- 2013

1.1 Kommuner

Kommunernes sprøjtemiddelforbrug er reduceret med 91 % i perioden 1995-2013, fra 13.721 til 1.290 kg aktivstof, når der sammenlignes med det totale indrapporterede forbrug fra kommuner. Den største reduktion skete i perioden 1995-1999/2000 fra 13.721 til 3.647 kg (74 %), mens forbruget i en enkelt periode steg (2006-2010) fra 1.319 til 1.438 kg aktivstof (9 %). Det fremgik af 2010-undersøgelsen, at stigningen fra 2006 til 2010 kunne være et resultat af strukturreformen pr. 1. januar 2007, hvor en række opgaver overgik fra amterne til kommunerne. Stigningen kunne også skyldes en ny og mere grundig tilgang til dataindsamling i 2010-undersøgelsen.

En nærmere analyse af sammenhængen mellem forbrug og handlingsplaner i forhold til anvendelse af sprøjtemidler viser, at kommuner, der har implementeret aftalen og kun anvender sprøjtemidler til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo og andre invasive arter, har et væsentligt mindre forbrug af sprøjtemidler sammenlignet med kommuner, der ikke har udarbejdet en handlingsplan anvendelse af sprøjtemidler. Det skal her bemærkes, at brugen af sprøjtemidler mod Kæmpe-bjørneklo er undtaget fra aftalen. Hertil kommer, at kommuner, der har en handlingsplan for nedbringelse af sprøjtemiddelforbruget, har et langt mindre gennemsnitligt forbrug end de kommuner, der har et forbrug, men ingen handlingsplan.

Det gennemsnitlige forbrug af sprøjtemidler i kommunerne er på 14 kg aktivstoffer. Gennemsnittet påvirkes betydeligt af fordelingen af forbruget, hvor to kommuner har et meget højt forbrug på henholdsvis 195 og 139 kg aktivstoffer. 68 % af kommunerne brugte imidlertid under 10 kg aktivstoffer i 2013.

47 % af kommunerne (44 kommuner) angiver at de har udliciteret driften af nogle af deres arealer. Dette er en stigning på 8 kommuner siden opgørelsen i 2010. Af disse har 8 kommuner accepteret brug af sprøjtemidler mod andet end Kæmpe-bjørneklo på de udliciterede arealer.

Flere kommuner peger på at blandt de invasive arter udgør Japansk pileurt et særligt stort problem. En kommune foreslår, at Japansk pileurt fremover ikke er omfattet af aftalen om udfasning af sprøjtemidler på lige fod med Kæmpe-bjørneklo.

En stor andel af kommunerne anvender sprøjtemidler på anlægstyperne skove og natur, parker og anlæg, samt veje og stier. Fra 2010 til 2013 er flere kommuner begyndt at anvende sprøjtemidler ved administrative bygninger, idrætsarealer og skoler.

1.2 Regioner/amter

Regionerne har i 2013 reduceret deres forbrug af sprøjtemidler med 99 % i forhold til amternes forbrug i 1995, fra 1.674 til 16 kg aktivstoffer. Dermed er sprøjtemiddelforbruget i regionerne nu meget beskedent. Forbruget har været faldende i de fleste perioder med undtagelse af perioden 2006-2010, hvor der var en stigning på 39 kg aktivstof (fra 29 til 68 kg). Det skal bemærkes, at amternes forbrug ikke direkte kan sammenlignes med de nuværende regioners grundet betydelige opgaveændringer i forbindelse med strukturreformen i 2007.

Siden 2010 er forbruget i regionerne faldet 76 %. Hovedstaden står i 2013 for langt hovedparten af det samlede regionale forbrug (10 kg aktivstof) efterfulgt af regionerne Nordjylland (4 kg aktivstof) og Sjælland (0,7 kg aktivstof). Region Midtjylland og Region Syddanmark har fuldstændigt udfaset forbruget af sprøjtemidler.

1.3 Stat

Statens sprøjtemiddelforbrug på arealer, der er omfattet af aftalen, er reduceret med 90 % i perioden 1995-2013, fra 10.301 til 1.007 kg aktivstof. Forbruget har været faldende først i perioderne 1995-1999/2000 og 1999/2000-2002 med reduktioner på henholdsvis 44 % og 50 %. Herefter falder forbruget frem til 2006 svagt med 7-8 %, hvorefter det fra 2006 til 2010 falder med 40 %. Faldet i perioden 2006-2010 skyldes primært, at Banedanmark reducerede deres forbrug med 64 %. I perioden 2010-2013 falder statens forbrug igen og nu med 37 %, hvilket primært skyldes en reduktion i Banedanmarks forbrug.

Det skal bemærkes, at Kirkeministeriets forbrug er indregnet i statens forbrug, selvom Folkekirken ikke er part i aftalen og deltager på frivillig basis.

1.4 Lokalbaner

Fire regionale lokalbaner¹ er for første gang med i undersøgelsen af forbruget af sprøjtemidler på offentlige arealer. Selskaberne havde i 2013 et oplyst forbrug på 911 kg aktivstof. Til sammenligning har Banedanmark et forbrug på 475 kg. Der er meget stor varians på tværs af de fire selskaber, hvor særligt ét selskab har rapporteret væsentligt højere forbrug end de øvrige. For at kunne sammenligne udviklingen i forbruget af sprøjtemidler over årene, er lokalbanerne ikke taget med i den samlede opgørelse for 2013. Med henblik på at inddrage data om lokalbanernes forbrug i fremtidige undersøgelser, er deres forbrug medtaget i denne undersøgelse, men holdt adskilt fra de øvrige myndigheders forbrug.

¹ Regionstog A/S, Lokalbanen, Nordjyske Jernbaner og Midtjyske Jernbaner.

2. Metode

Undersøgelsen er gennemført ved hjælp af et spørgeskema. Spørgeskemaet kan findes i et særskilt notat på Miljøstyrelsens hjemmeside. I forbindelse med udsendelsen blev det sikret ved tekniske afgrænsninger, at hvert enkelt spørgsmål kun blev stillet til relevante respondenter.

Det endelige spørgeskemadesign imødekommer to formål: opfyldelsen af Miljøstyrelsens vidensbehov og en høj svarprocent for hele undersøgelsen. For at sikre at spørgsmålene var forståelige, og den samlede skemaopbygning var tilstrækkelig intuitiv, har konsulenten haft kontakt til adskillige kommunale, regionale og statslige sprøjtemiddelansvarlige, som har været behjælpelige med kommentarer, ideer og ikke mindst viden om, hvilke oplysninger de offentlige myndigheder ligger inde med.

Spørgeskemaet er dog – i store træk – lig det, som tidligere har været anvendt for med rimelighed at kunne sammenligne med tidligere års forbrug. Nogle af de oplysninger, som man tidligere har spurgt om som f.eks. mængden af aktivstof pr. arealtype, er dog ikke længere medtaget. Denne specifikke ændring i forhold til tidligere skyldes, at dialogpersonerne i kommunerne gav udtryk for, at de ikke ville kunne skaffe informationerne. Det blev således vurderet, at en høj svarkvalitet var at foretrække frem for forsøg på at få yderligere detaljer om informationerne om forbruget af sprøjtemidler.

2.1 Indsamlingsprocedure

Den overordnede målsætning i dataindsamlingsfasen var at opnå en svarprocent på mindst 90 %. Dataindsamlingsproceduren blev derfor tilrettelagt med dette mål for øje.

Først og fremmest indsamlede konsulenten navne og kontaktinformationer for alle de relevante kontaktpersoner, som man kunne identificere fra den sidste undersøgelses kontaktliste. Her var følgegruppen behjælpelig med at stille informationer til rådighed for en stor del af de personer, som skulle involveres i undersøgelsen samt at indhente bekræftelse på kontaktpersoner.

Kontaktpersonerne fordeler sig i tre grupper:

- Kommunale kontaktpersoner, som indsamlede oplysninger fra alle relevante underenheder eller samarbejdspartnere i kommunen².
- Regionale kontaktpersoner, som også indsamlede informationer fra decentralt niveau.
- Statslige kontaktpersoner for de relevante enheder og på de relevante niveauer³, inkl. kontaktpersoner til statslige selskaber, lokalbaner og kommunikationskanal til landets menighedsråd.

² Følgegruppen for den tidligere undersøgelse anbefalede, at der blev lagt vægt på at indhente informationer om lokalbaner, hvorved deres sprøjtemiddelforbrug på sporarealer kunne afdækkes. På denne baggrund er lokalbanerne blevet inkluderet i forhold til sidste undersøgelse.

³ Ikke alle ministerier har et sprøjtemiddelforbrug af den simple grund, at de ikke driver nogen ejendomme eller arealer. Således har undersøgelsen fokuseret på de ministerier, som har haft et forbrug tidligere. Det er heller ikke altid ministerieniveauet, der er den relevante indgang for kontakt, men snarere styrelserne. F.eks. er det i det nuværende Uddannelses- og Forskningsministerium ikke departementet, men i visse tilfælde Bygningsstyrelsen, der er ansvarlig for driften af bygningerne, der hører under ministeriets område. Dog er andre dele af statens ejendomsdrift varetaget af Styrelsen for Slotte og Kulturejendomme. Mere om dette i afsnittet om statens forbrug.

På baggrund af den tidligere kontaktliste blev der kort efter sommerferien 2014 over tre omgange sendt en skriftlig orientering ud til de tidligere kontaktpersoner (fra 2010) i kommuner, staten og regionerne. Orienteringen indeholdt information om den forestående undersøgelse og dens baggrund. Endvidere blev kontaktpersonerne bedt om at melde ind, hvis de kunne pege på en person i deres organisation, som var en mere relevant kontaktperson end dem selv. En række kontaktpersoner var stadig de samme, men en stor del var enten ikke ansat længere, svarede ikke eller henviste til nye relevante kontaktpersoner. Dette betød, at en væsentlig del af kontaktpersonerne blev ændret. De resterende ca. 40 kontaktpersoner blev identificeret ved rundringning af to omgange. Alt i alt endte listen over kontaktpersoner med at indeholde følgende:

- Kommuner: 1 kontaktperson pr. kommune, 98 i alt ⁴
- Regioner: 1 kontaktperson pr. region, 5 i alt
- Stat: 12 kontaktpersoner i styrelser/ministerier, 9 hos statslige selskaber

I orienteringsmailen var der også vedhæftet et Excel baseret hjælpeværktøj, som kontaktpersonen kunne sende ud til alle relevante decentrale enheder og bede dem taste deres forbrug ind i skemaet, hvis ikke de havde indberettet det i forvejen. Skemaet var simpelt at bruge og nemt at returnere til kontaktpersonen for at understøtte en ellers omfattende lokal indsamlingsproces og en høj dækningsgrad blandt de decentrale enheder. Samtidig medvirkede hjælpeværktøjet til at sætte fokus på selve indsamlingen af forbrugsdata, allerede halvanden måned før selve spørgeskemaet kom ud. Det har givetvis bidraget til, at der har været god tid til at få indberetninger med fra endnu flere enheder.

I starten af oktober 2014 blev spørgeskemaet sendt ud. Allerede fra de første dage, efter undersøgelsens lancering, kom der en fin strøm af svar ind.

Der blev rykket for svar af to omgange pr. mail, hvorefter der blev fulgt op via telefon til alle, der ikke havde svaret. Hvis dette ikke resulterede i et svar blev respondenterne efter et par dage igen kontaktet telefonisk, hvorefter forsøget på at få et svar i hus blev opgivet. Flere respondenter bad efter samtalen om mere tid til at gennemføre dataindsamlingen, da de skulle modtage data fra en lang række decentrale enheder. Dette ønske blev imødekommet for at højne svarprocenten og dermed undersøgelsens validitet. Dataindsamlingsprocessen blev afsluttet medio november 2014. Menighedsrådene deltog i undersøgelsen gennem et link, der blev lagt ud på Kirkeministeriets interne portal for menighedsråd.

Denne intensive opfølgning resulterede i høje svarprocenter, som det fremgår af nedenstående Tabel 2 Svarprocent fordelt på type respondenter.

⁴ Kommunerne blev opfordret til at inkludere data for alle relevante underenheder.

TABEL 2 SVARPROCENT FORDELT PÅ TYPE RESPONDENTER

	Antal	%
KOMMUNER	93 af 98	95 %
REGIONER	5 af 5	100 %
STATEN	13 af 13	100 %
- HERUNDER SELSKABER	9 af 9	100 %
TOTAL	120 af 125	96 %

NOTE: Kontaktpersoner i staten er bestemt ud fra hvilke ressortområder der har et forbrug. Flere ministerier har ingen drift og er derved ikke inddraget

2.2 Datavalidering

Da dataindsamlingen var afsluttet, blev alle besvarelser læst igennem for at sikre, at forskellige former for fejlangivelser blev rettet. En af de mest almindelige rettelser har været at rette stavfejl i produktnavne. Der har været adskillige andre mindre tilretninger i data.

Der er en del eksempler på, at biocider til bekæmpelse af alger eller f.eks. mus er opgivet. Disse oplysninger blev markeret og er ikke talt med i den endelige opgørelse.

I modsætning til den forrige undersøgelse er fem lokalbaner nu også inkluderet, og dermed kan sprøjtemiddelforbruget forbundet med banevedligeholdelse udenfor Banedanmark også afdækkes.

3. Forbrug af sprøjtemidler i kommunerne

Kommunerne havde i 2013 et samlet forbrug af sprøjtemidler på 1.290 kg aktivstoffer. Tallet baserer sig på indkomne svar fra 93 af landets 98 kommuner. Forbruget er inklusiv forbruget på de arealer, hvor kommunerne har udliciteret og eksklusiv de af kommunerne bortforpagtede arealer.

Fra 2010 til 2013 er forbruget reduceret med 10 % (148 kg aktivstoffer). Selvom der således er tegn på at reduktionen i kommunernes forbrug er bremsset, bør det bemærkes, at forbruget ligger på et meget lavt niveau. Forbruget i 2013 udgør en reduktion på 91 % (12.431 kg aktivstoffer) i forhold til forbruget i 1995. Det gennemsnitlige forbrug af aktivstof per kommune, der anvender sprøjtemidler, er faldet til fra 21 kg i 2010 til 18 kg i 2013.

Tabel 3 viser det opgjorte sprøjtemiddelforbrug i kommunerne i rapporteringsårene fra 1995-2013. Alle år er forbruget opgjort i kg aktivstof. Fra 1995 til 2006 er forbruget løbende blevet reduceret fra 13.721 kg aktivstof i 1995 til 3.647 kg aktivstof i 2000, 2.283 kg aktivstof i 2000 og 1.319 kg aktivstof i 2006. Fra 2006 til 2010 er forbruget imidlertid steget til 1.438 kg aktivstof. Den største reduktion har været i perioden 1995-2000, hvor forbruget faldt med 73 % (10.074 kg aktivstof).

TABEL 3 UDVIKLINGEN I KOMMUNERNES SPRØJTEMIDDELFORBRUG FRA 1995 TIL 2013

Kommunernes sprøjtemiddelforbrug	1995	1999/2001 ¹	2002	2006	2010	2013
Samlet sprøjtemiddelforbrug	13.721	3.647	2.383	1.319	1.438	1.290
(kg aktivstof)						
Gennemsnitligt forbrug pr. kommune, som anvender sprøjtemidler (kg aktivstof)	66	21	17	10	21	18
Procentdel af kommuner, som anvender sprøjtemidler	97 %	69 %	60 %	63 %	77 %	77 %

¹ Staten, amterne, Københavns Kommunes og Frederiksberg Kommunes forbrug blev opgjort i 1999. KL's kommuners forbrug blev opgjort i 2000.

I forhold til 1995 er det gennemsnitlige forbrug i 2013 faldet med 73 % (48 kg aktivstof pr. kommune). Det gennemsnitlige forbrug blandt de kommuner, der anvender sprøjtemidler, er lidt over halvdelen af, hvad det var i 2006 (se Tabel 3).

Reduktionen i forbruget af sprøjtemidler afspejler sig ikke direkte i antallet af kommuner, der anvender sprøjtemidler (se Tabel 3). I 2010 anvendte 77 % (72 kommuner) af kommunerne således sprøjtemidler, og den samme andel af kommunerne anvendte stadig sprøjtemidler i 2013.

Tabel 4 viser, at 45 % af kommunerne (42 kommuner) kun anvender sprøjtemidler på arealer med Kæmpe-bjørneklo eller andre invasive arter, mens 32 % (30 kommuner) anvender sprøjtemidler på flere forskellige typer arealer. I 2013 anvendte 21 kommuner overhovedet ikke sprøjtemidler svarende til 23 % (se Tabel 4). Lidt flere kommuner anvendte i 2013 sprøjtemidler på forskellige typer arealer (30 kommuner), end de gjorde i 2010 (22 kommuner). I forhold til 2010 anvendte 8 færre kommuner kun sprøjtemidler mod invasive arter i 2013.

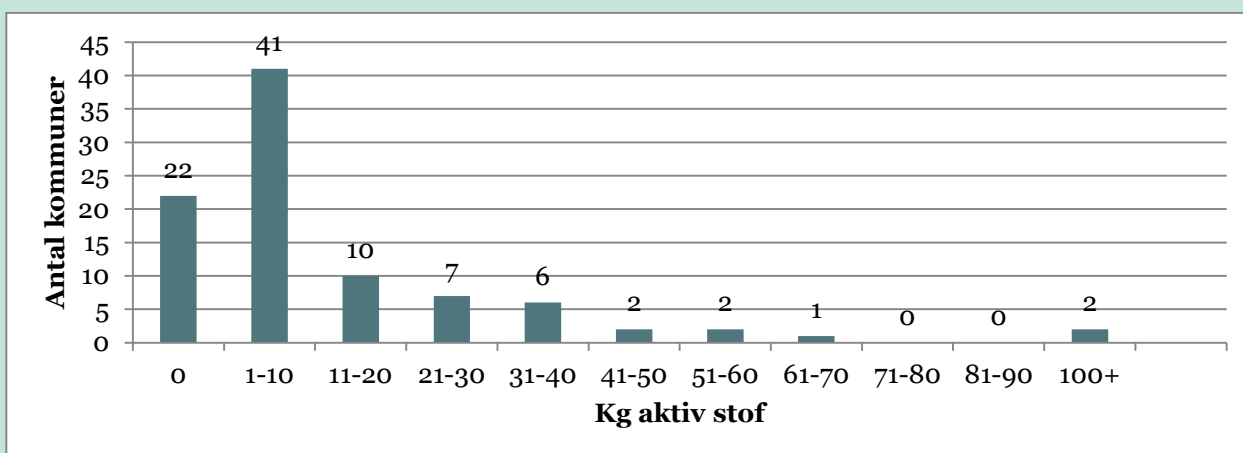
TABEL 4 KOMMUNERNES PRAKSIS MED SPRØJTEMIDLER

Benytter I sprøjtemidler?	Antal kommuner	%	Ændring fra 2010 i antal kommuner
Bruger kun mod Kæmpe-bjørneklo og andre invasive arter	42	45	-8
Bruger på flere forskellige typer arealer eller anlæg	30	32	+8
Har udfaset sprøjtemidler fuldstændigt	21	23	-1
I alt	93	100	-1

Note: I 2010 deltog 94 kommuner i undersøgelsen, hvorimod kun 93 har deltaget i denne undersøgelse.

Ser man nærmere på kommunerne, der har udfaset anvendelsen af sprøjtemidler fuldstændigt, har 17 kommuner stadig udfaset forbruget, som de havde i 2010. Fire kommuner er gået fra at have udfaset sprøjtemidler i 2010 til at anvende sprøjtemidler igen i 2013. Af disse fire anvender to af kommunerne kun sprøjtemidler mod invasive arter såsom Bjørneklo. Fire nye kommuner har til gengæld udfaset brugen af sprøjtemidler, hvoraf to af disse tidligere kun brugte sprøjtemidler mod invasive arter. En kommune, der havde udfaset brugen af sprøjtemidler i 2010, har ikke svaret på denne undersøgelse, samtidig har en kommune, der ikke deltog i 2010 i denne undersøgelse angivet, at de har udfaset deres sprøjtemiddelforbrug. Det skal bemærkes, at efter den gældende aftale, er anvendelsen af sprøjtemidler mod Kæmpe-bjørneklo ikke omfattet af princippet om udfasning af sprøjtemiddelanvendelse.

FIGUR 2 KOMMUNER FORDELT PÅ FORBRUG AF AKTIVSTOFFER:

NOTE: 93 KOMMUNER VIST

Figur 2 viser fordelingen af kommunernes forbrug af kg aktivstoffer i 2013. Figuren viser alle kommuners forbrug, også de kommuner der ikke havde et forbrug eller har udfaset anvendelsen af sprøjtemidler. Langt størstedelen (68 %) af kommunerne anvendte ikke mere end 10 kg aktivstof eller slet ingen sprøjtemidler i 2013. Det gennemsnitlige forbrug er 14 kg aktivstof for alle kommuner, også dem der har udfaset sprøjtemiddelanvendelsen. Gennemsnittet påvirkes betydeligt af fordelingen af forbruget, hvor to kommuner har et meget højt forbrug på henholdsvis 195 og 139 kg aktivstof, mens langt størstedelen af kommunerne bruger mindre end 10 kg aktivstof. Forbruget af aktivstoffer vist i figur 2 har en median på 5 kg aktivstof, hvilket udtrykker, at halvdelen af kommunerne har et forbrug på 5 kg eller mindre og viser dermed, at gennemsnittets størrelse påvirkes betydeligt af få kommuners høje forbrug.

TABEL 5: KOMMUNERNES SPRØJTEMIDDELFORBRUG FORDELT PÅ SPRØJTEMIDDELTYPE

	Kg aktivstof	% af samlede kommunale forbrug
Insekticider	31	2
Fungicider	6	1
Herbicider	1249	97
Vækstregulerende midler	4	<1
I alt	1290	101

Note: Procenterne summerer til 101 pga. afrundinger.

Tabel 5 viser kommunernes forbrug af sprøjtemidler fordelt på sprøjtemiddeltype. Fordelingen er tilnærmelsesvis uændret i forhold til undersøgelsen i 2010. Herbiciderne er stadig den betydeligt mest anvendte sprøjtemiddeltype (97 %). Forbruget af fungicider og insekticider udgør henholdsvis 1 % og 2 % af det samlede forbrug. Selvom den samlede mængde af anvendte sprøjtemidler er blevet reduceret fra 2010, er andelen uændret, når der afrundes til et decimal.

Tabel 6 viser de 10 mest anvendte aktivstoffer blandt kommunerne i 2013. Det mest anvendte aktivstof er Glyphosat, hvilket også var tilfældet i 2010. Andelen er dog faldet fra 64 % af det samlede forbrug i 2010 til 62 % i 2013. Generelt er der ikke sket grundlæggende ændringer blandt de mest anvendte aktivstoffer, bl.a. er de seks mest anvendte aktivstoffer de samme i 2013, som de var i 2010. Det er dog værd at bemærke, at mængden af anvendt Glyphosat og MCPA er faldet betydeligt over 100 kg aktivstof hver, mens tre nye aktivstoffer, de tre nederste på listen, er kommet på listen over de 10 mest anvendte stoffer i 2013.

TABEL 6: KOMMUNERNES SPRØJTEMIDELFORBRUG AF DE 10 MEST ANVENDTE AKTIVSTOFFER

	Kg aktivstof	% af samlede kommunale forbrug	Ændring fra 2010 i kg aktivstof
Glyphosat	802	62	-118
Pelargonsyre	240	19	+12
MCPA	69	5	-103
Maleinhydrazid	39	3	+2
Imidacloprid	30	2	+8
2,4-D	20	2	+19
Propyzamid	19	1	+18
Mechlorprop-P	12	1	+11
Trinexapac-ethyl	11	<1	+10
Mefenpyr-diethyl	11	<1	+10

Tabel 7 viser kommunernes forbrug af sprøjtemidler fordelt efter anlægstype rangordnet efter andelen af kommuner, der sprøjter på de pågældende anlægstyper. Hovedparten af kommunerne sprøjter på anlægstypen skove og natur (74 %), mens over halvdelen af kommunerne sprøjter i parker og anlæg (56 %) samt veje og stier (54 %). En af hovedårsagerne til, at der anvendes sprøjtemidler i vidt omfang på skove og naturarealer, er, at det især er på disse anlægstyper, de invasive arter såsom Kæmpe-bjørneklo vokser.

En betydelig ændring i forhold til 2010 er, at 13 flere kommuner anvender sprøjtemidler ved tove og pladser, foruden 12 flere kommuner bruger sprøjtemidler ved administrative bygninger. 8 flere kommuner end i 2010 har angivet de bruger sprøjtemidler på idrætsarealer, mens fem flere kommuner har angivet det samme for skoler.

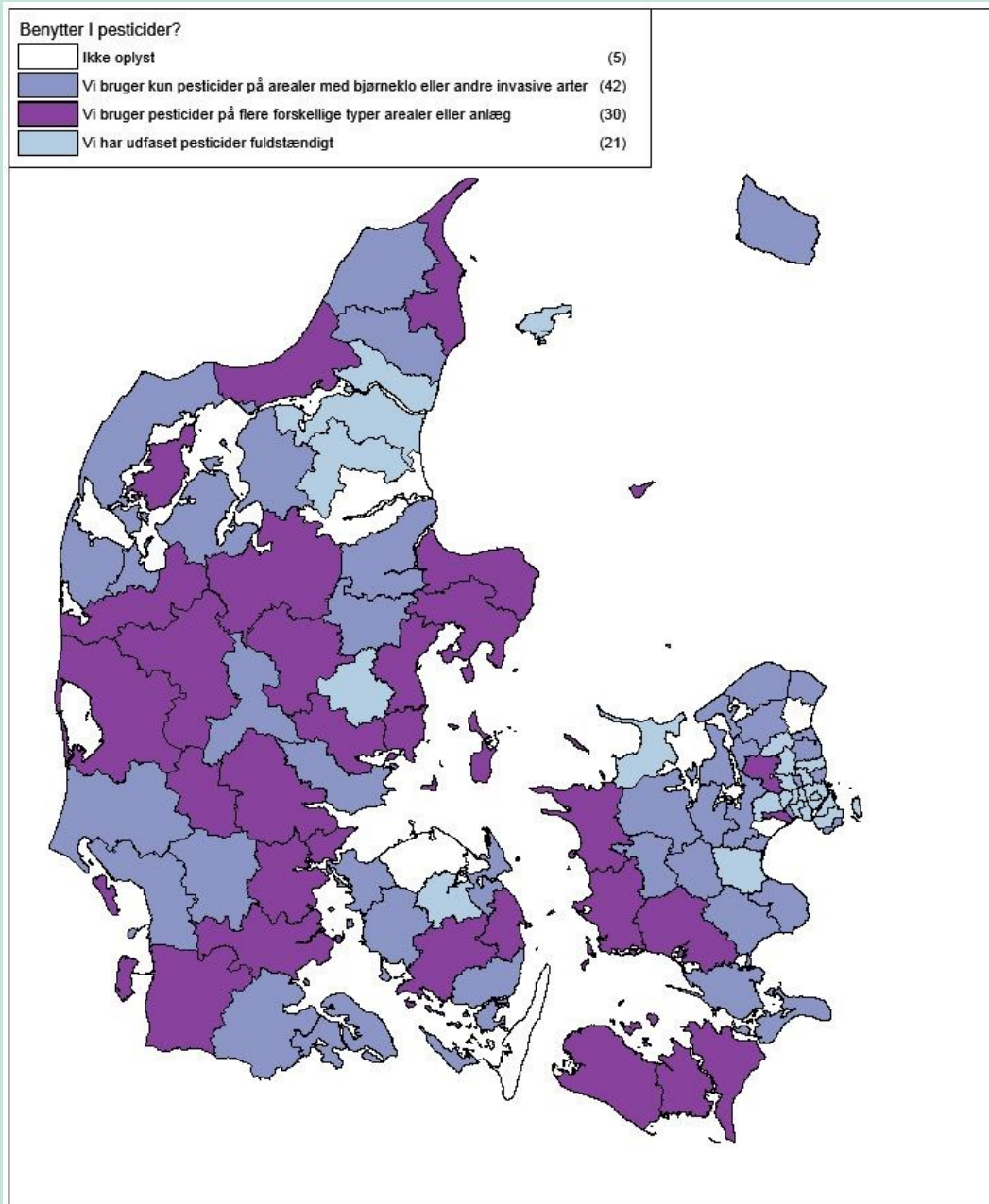
TABEL 7 FORDELINGEN AF KOMMUNERNES SPRØJTEMIDDELFORBRUG PÅ ANLÆGSTYPE

Anlægstype	Antal kommuner, der sprøjter	% der sprøjter	Ændringer fra 2010 i antal kommuner
Skove og natur	53	74 %	+3
Parker og anlæg	40	56 %	+1
Veje og stier	39	54 %	+2
Idrætsarealer	30	42 %	+8
Tekniske anlæg	21	29 %	+3
Torve og pladser (inkl. p-pladser)	21	29 %	+13
Administrative bygninger	18	25 %	+12
Landbrugs- og forsøgsarealer	17	24 %	+3
Skoler o.l.	15	21 %	+5
Kulturelle institutioner	12	17 %	+4
Sociale institutioner	9	13 %	0
Havne	7	10 %	-2
Kolonihaver (fælles arealer)	4	6 %	-2
Kirkegårde	1	1 %	-2
Campingpladser	1	1 %	-1

3.1 Kommunernes politik for sprøjtemiddelanvendelse

Som det fremgår af Tabel 8, har 81 % (58 kommuner) af kommunerne, der benyttede sprøjtemidler i 2013, en handlingsplan for anvendelse. 14 kommuner (19 %) har angivet, at de ikke har nogen handlingsplan for deres anvendelse af sprøjtemidler. Figur 3 illustrerer kommunernes politik for sprøjtemidler vist geografisk. Kortet viser bl.a. at de sydvestlige kommuner på Sjælland har en tendens til at have politik der tillader anvendelse af sprøjtemidler på flere forskellige type arealer.

FIGUR 3: VAIRATIONEN I KOMMUNERNES BRUG AF SPRØJTEMIDLER I 2013

TABEL 8: KOMMUNERNES POLITIK OG HANDLINGSPLANER

Har I en politik eller handlingsplan for anvendelse af sprøjtemidler?	Antal kommuner	%	Gennemsnitligt forbrug pr. kommune, som anvender sprøjtemidler (kg aktivstof)	Ændringer fra 2010 i antal kommuner
Ja	58	81	17	-6
Nej	14	19	22	-13
Ubesvaret	0	0	-	-3
I alt	72	100	-	-22

Note: Antallet af kommuner summerer ikke til 93, da 21 kommuner har angivet, at de allerede har udfaset anvendelse af sprøjtemidler, og derfor har de ikke svaret på spørgsmålet om politik for sprøjtemiddelanvendelse.

Blandt disse svarer 7 % (4 kommuner) jf. Tabel 9, at planen er, at anvendelsen af sprøjtemidler skal udfases. 74 % af de kommuner (43 kommuner), der har en politik om sprøjtemiddelanvendelse, har en handlingsplan der tillader anvendelse af sprøjtemidler under nærmere specificerede omstændigheder. Af de 43 kommuner, har 22 % (13 kommuner) en handlingsplan, der angiver, at sprøjtemidler kun må anvendes på helt bestemte areal- og anlægstyper, og 52 % (30 kommuner) der angiver, at der kun må anvendes sprøjtemidler til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo og andre invasive arter. De resterende 11 kommuner (19 %), af dem der har en handlingsplan, har angivet, at deres politik indeholder andet.

Flere af disse kommuner nævner konkret, at deres handlingsplaner handler om bekæmpelse af invasive arter på specielle områder såsom langs offentlige vandløb. En anden kommune bemærker, at sprøjtemidler anvendes bl.a. på golfbaner jf. golfbekendtgørelsen⁵. Endelig anfører flere kommuner, at deres handlingsplan generelt tilsiger, at der ikke må anvendes sprøjtemidler udover særlige tilfælde, f.eks. til bekæmpelse af kvikgræs ved bedomlægning.

⁵ Bekendtgørelse nr. 245 af 28. februar 2013 om anvendelse af plantebeskyttelsesmidler på golfbaner

TABEL 9: KRAV DER INDGÅR I KOMMUNERNES POLITIK/HANDLINGSPLANER

Hvad drejer denne politik/handlingsplan sig om?	Antal kommuner	%	Gennemsnitligt forbrug pr. kommune, som anvender sprøjtemidler (kg aktivstof)
Anvendelse af sprøjtemidler er under udfasning	4	7 %	52 ¹
Der må kun anvendes sprøjtemidler på helt bestemte areal- eller anlægstyper	13	22 %	27
Der må kun anvendes sprøjtemidler til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo og andre invasive arter	30	52 %	7
Andet	11	19 %	20
I alt	58	100 %	-

Note 1: Antallet af kommuner summerer ikke til 93, da kommunerne, der allerede har udfaset brugen af sprøjtemidler (21), samt de kommuner der ikke har en politik (14), ikke har fået spørgsmålet.

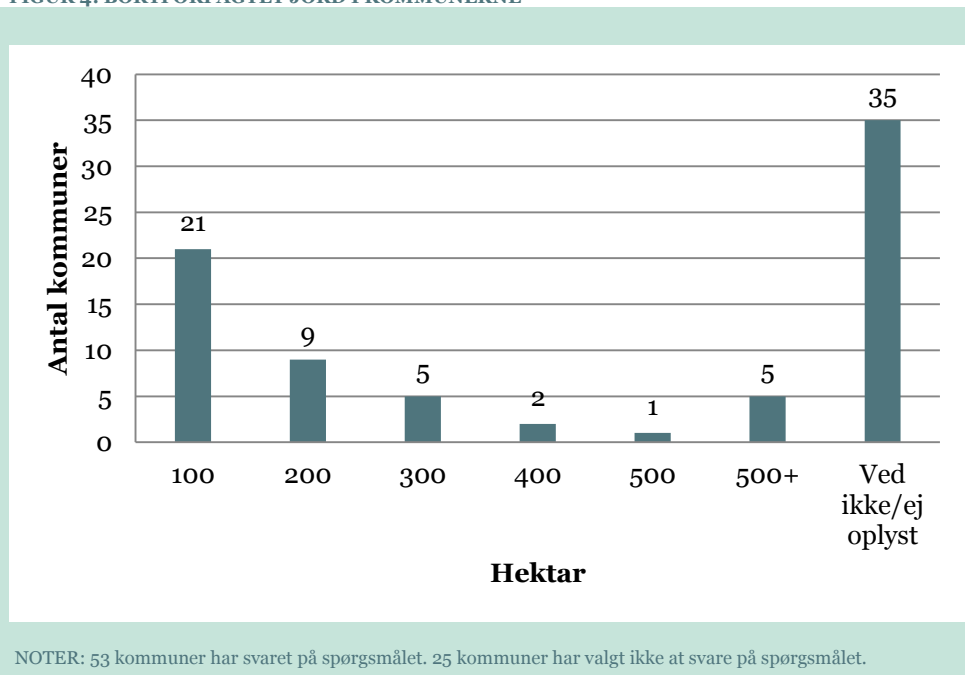
Note 2: Der er stor varians i de fire kommuners forbrug, og især en kommune trækker gennemsnittet voldsomt højt op for kategorien.

3.2 Bortforpagtede og udliciterede arealer

80 % af kommunerne (78 kommuner) har angivet, at de bortforpagter arealer jf. Tabel 10.

Herunder har 55 % (51 kommuner) angivet, at de bortforpagter arealer til konventionelt landbrug, 34 % (32 kommuner) har angivet, at de bortforpagter til økologisk brug, og 20 % (19 kommuner) har angivet, at de bortforpagter arealer til andet formål (afgræsning, golfbaner, naturpleje som f.eks. LIFE-projekter⁶, hundetræning, modelflyve-klub, høslæt og brakmarker mm.).

FIGUR 4: BORTFORPAGTET JORD I KOMMUNERNE

⁶ <http://naturstyrelsen.dk/naturbeskyttelse/naturprojekter/tilskudsordninger/eu-life/>

Figur 4: Bortforpagtet jord i kommunerne viser at 53 kommuner har angivet vurderinger af størrelsen på deres forpagtede arealer. De har angivet et gennemsnit på 223 hektar bortforpagtet areal per kommuner, hvilket i alt er 9586 HA. Kommunerne har i flere tilfælde ikke præcist kunne angive den samlede størrelse på deres bortforpagtede arealer.

Indtrykket fra flere af undersøgelsens kommuner er at de kontrakter, som de har indgået med landmænd om bortforpagtning, er langvarige. Dette bidrager til en vis træghed med at få omlagt bortforpagtningsaftalerne. Det bemærkes i den forbindelse, at aftalen med Miljøministeriet indebærer, at der for "arealer, der ejes, vedligeholdes eller drives af kommuner, regioner eller staten" skal foreligge en afviklingsplan, hvis der benyttes sprøjtemidler på arealerne. Aftalen omfatter ikke de midler, der er godkendt til økologisk jordbrugsproduktion. Flere kommuner fremhæver, at de vil indføre krav om økologisk ukrudtsbekæmpelse, når kontrakterne om bortforpagtning skal genforhandles. En kommune nævner i forlængelse heraf: *"En stor udfordring pt. er, hvordan man kontrollerer, at pesticidforbuddet efterleves, blandt andet på de bortforpagtede arealer"*.

TABEL 10: BORTFORPAGTER I NOGEN AREALER?

	Antal kommuner	%
Nej	13	14 %
Ja, til konventionelt brug	51	55 %
Ja, til økologisk brug	32	34 %
Ja, til andet	19	20 %
Ubesvaret	2	2 %

Til spørgsmålet, om hvilke aftaler der gælder for anvendelsen på de bortforpagtede arealer, svarer hovedparten 36 % (28 kommuner) at anvendelse af sprøjtemidler er fuldstændigt forbudt, mens 21 % (16 kommuner) svarer, at anvendelse af sprøjtemidler er tilladt betingelsesløst (se Tabel 11). 29 % (23 kommuner) angiver, at anvendelse af sprøjtemidler er tilladt under nærmere specificerede omstændigheder heraf er der 6 % (5 kommuner), der tillader anvendelse af sprøjtemidler kun på bestemte arealer, og 23 % (18 kommuner), der tillader anvendelsen af sprøjtemidler mod invasive arter. Hele 11 kommuner kan ikke oplyse, hvilke aftaler der er indgået for deres bortforpagtede arealer.

TABEL 11: AFTALER FOR KOMMUNERNES BORTFORPAGTEDE AREALER

	Antal kommuner	%	Ændringer fra 2010 i antal kommuner
Anvendelse tilladt	16	21 %	4
Anvendelse tilladt kun på nogle bestemte arealtyper	5	6 %	-3
Anvendelse tilladt mod invasive arter	18	23 %	9
Totalforbud mod anvendelse	28	36 %	1
Ved ikke	11	14 %	-3
I alt	78	100	8

Spørgsmål: Hvilke aftaler for pesticidanvendelse gælder for de bortforpagtede arealer

Hvad angår udlicitering af plejen/driften af kommunernes arealer har 47 % (44 kommuner) angivet, at de har udliciteret driften (se Tabel 12). Det er en stigning på 8 kommuner i forhold til 2010 opgørelsen. Af de 44 kommuner, har hovedparten, 42 % (18 kommuner), fuldstændigt forbudt anvendelse af sprøjtemidler på de udliciteret arealer, mens kun 5 % (2 kommune) har tilladt anvendelse af sprøjtemidler betingelsesløst (se Tabel 13). 44 % (19 kommuner) har tilladt anvendelse af sprøjtemidler under nærmere specificerede omstændigheder på de områder, hvor driften er udliciteret, herunder har 14 % (6 kommuner) tilladt anvendelse af sprøjtemidler på bestemte arealer, mens 30 % (13 kommuner) har tilladt anvendelse af sprøjtemidler mod invasive arter.

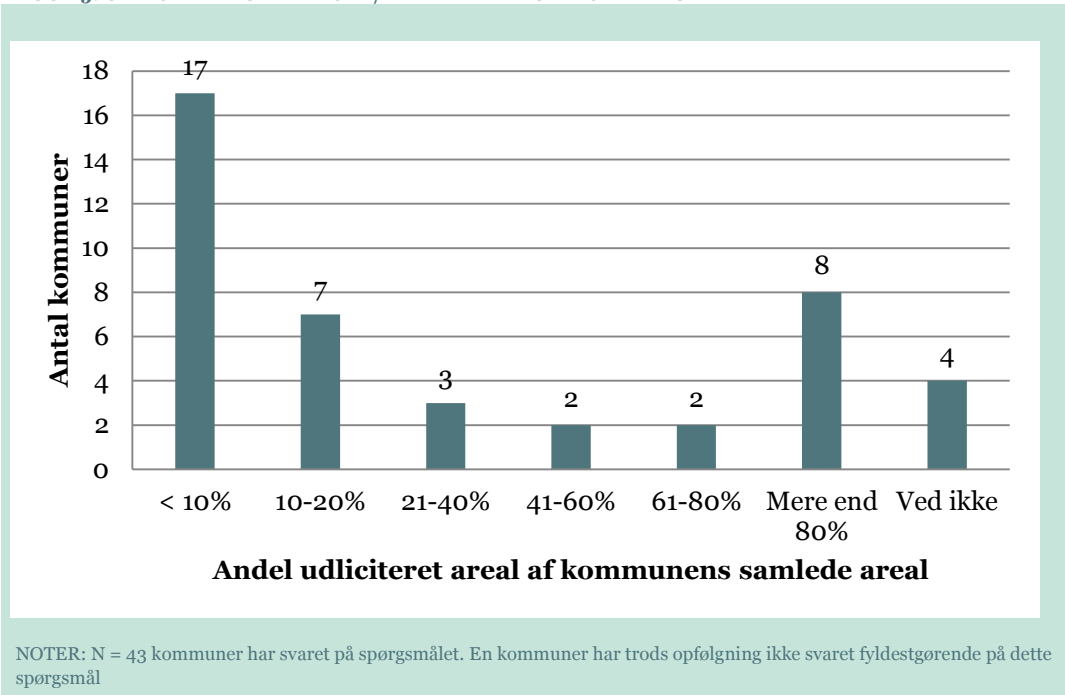
TABEL 12: KOMMUNERNES UDLICITERING AF DRIFTEN AF DERES AREALER

	Antal kommuner	%	Ændringer fra 2010 i antal kommuner
Ja	44	47 %	8
Nej	47	51 %	-8
Ubesvaret	2	2 %	1

Spørgsmål: Har I udliciteret driften af nogen arealer?

Jf. Figur 5: Udlicitering af plejen/driften af kommunernes areal har 42 kommuner vurderet størrelsen på deres udliciterede arealer, hvoraf over halvdelen (55 %) af disse har udliciteret 20 % eller mindre af plejen/ driften kommunens samlede areal. 8 kommuner (19 %) har udliciteret mere end 80 % af plejen/driften af deres arealer.

FIGUR 5: UDLICITERING AF PLEJEN/DRIFTEN AF KOMMUNERNES AREAL

TABEL 13: KOMMUNERNES AFTALER PÅ UDLICITEREDE AREALER

	Antal kommuner	%
Anvendelse tilladt	2	5
Anvendelse tilladt kun på nogle bestemte arealtyper	6	14
Anvendelse tilladt mod invasive arter	13	30
Totalforbud mod anvendelse	18	42
Ved ikke	4	9

Spørgsmål: Hvilke aftaler for pesticidanvendelse gælder for de udliciterede arealer

Note: En kommune, som havde ja til have udliciterede arealer, svarede ufuldstændigt på det følgende spørgsmål. Derfor summerer tabellen kun til 43 kommuner.

3.3 Nye problemområder som følge af sprøjtemiddelfri drift

Spørgeskemaet gav kommunerne mulighed for at svare på, om der er opstået nye problemer som følge af den pesticidfri drift. På dette spørgsmål svarer 45 % af kommunerne 'ja' (42 kommuner), mens 29 % (27 kommuner) svarer 'nej'. 21 kommuner har svaret ved ikke, og tre har ikke svaret.

Blandt de 42 kommuner, der svarer ja, er der 12 kommuner, der svarer, at den pesticidfri drift har medført en øget mængde ukrudt på forskellige anlægstyper, mens syv kommuner specifikt nævner problemer med at holde Kæmpe-bjørneklo og andre invasive arter nede. Syv kommuner nævner, at de mangler ressourcer til at opretholde en pesticidfri drift, eller at den pesticidfri drift har medført øgede udgifter, og 14 kommuner angiver problemer med, at uønsket vegetation ødelægger belægninger på veje og andre befæstede arealer. Derudover nævner fire kommuner at deres kommunale idrætsanlæg er udsatte pga. stigende ukrudtsmængder og invasive arter.

En kommune nævner yderligere, at der i akutte driftssituationer kan være behov for at anvende sprøjtemidler: *"I 2013 havde vi besøg af dronningen. I den forbindelse blev benyttet pesticider for at gøre de offentlige arealer præsentable i en fart".*

Kommunernes besvarelser med tilhørende kommentarer ligger dermed på linje med resultaterne af undersøgelsen i 2010, idet de problemområder, der hyppigst nævnes, er:

- bredbladet ukrudt på boldbaner o.l., der medfører nedsat bestandighed mod slidskader.
- flerårigt ukrudt på og langs veje, stier og andre typer af befæstede arealer, der bevirker skader på belægninger mv., som er dyre og ressourcekrævende at reparere.
- Kæmpe-bjørneklo, der er svær at holde nede, og som nemt breder sig, når der udelukkende benyttes ikke kemiske metoder. Flere kommuner nævner dog, at kæmpe-bjørneklo er mere under kontrol, men nye invasive arter også presser på.
- ikke kemiske metoder er mere omkostningstunge end kemisk bekæmpelse, som også er forbundet med miljøpåvirkninger.

Ud over Kæmpe-bjørneklo nævnes der specifikt problemukrudtsarter såsom Mælkebøtter og Vejbred på boldbaner, Kvik og andre græsser i bede samt Pileurt, Gyldenris, Havtorn, Tidsel, Padderokke og Tokimbladet ukrudt. Japansk pileurt udpeges af flere kommuner som et særligt stort problem, bl.a. fordi der opstår spredning fra privates haveaffald. En kommune udtrykker, at de håber på dispensation fra aftalen om udfasning af sprøjtemidler til bekæmpelse af pileurten på linje med Kæmpe-bjørneklo.

Det nævnes også, at der i visse sammenhænge kan være problemer med vedplanter som Rynket rose. Der afventes i nogle kommuner bekæmpelsesvejledninger fra Naturstyrelsen, da problemerne hermed kan virke uoverskuelige for den enkelte kommune. Naturstyrelsen har i 2014 udarbejdet og publiceret bekæmpelsesvejledninger i pesticidfri bekæmpelse af de invasive arter: Kæmpe-bjørneklo, Pastinak, Glans-bladet hæg og Pileurterne. En bekæmpelsesvejledning om Rynket rose er under udarbejdelse og vil blive publiceret i 2015.

14 kommuner (33 %) oplever positive erfaringer som følge af afviklingen af pesticidanvendelsen. Fem kommuner nævner, at de oplever større biodiversitet, og fire kommuner oplever, at alternative bekæmpelsesmetoder er blevet mere effektive. En kommune bemærker: *"Ved at anvende skotsk Højlandskvæg, marskfår, samt geder... i bl.a. kampen mod kæmpe-Bjørneklo (og andre invasive arter), opnår vi nogle fantastiske naturarealer... med rigtigt høj biodiversitet og biologisk mangfoldighed for både fauna og flora..."*

4. Forbruget af sprøjtemidler i regionerne

Regionerne havde i 2013 et samlet sprøjtemiddelforbrug på 16 kg aktivstoffer. Forbruget markerede en reduktion på 52 kg aktivstoffer i forhold til niveauet i 2010. Dermed er der tale om en væsentlig reduktion i forbruget af sprøjtemidler.

I forhold til amternes forbrug i 1995 er der sket en reduktion på 99 % (1658 kg aktivstof). Det er vigtigt at pointere, at en direkte sammenligning af de tidligere amters og de nuværende regioners forbrug ikke er meningsfuld, da disse enheder ikke har samme opgaver og ansvarsområder. Således er en række af amternes naturarealer blevet omfordelt til kommunerne og ligeledes opgaven med vejvedligeholdelse. Det skal desuden pointeres, at det regionale forbrug er inklusiv regionernes udliciterede arealer.

Tabel 14 viser de enkelte regioners sprøjtemiddelforbrug i 2013 rangordnet efter størrelsen af forbruget. Det fremgår, at Region Hovedstaden står for langt hovedparten af det regionale forbrug med et forbrug på 11 kg aktivstof, mens regionerne Nordjylland og Sjælland har et forbrug på henholdsvis 4 kg aktivstof og 1 kg aktivstof. Region Midtjylland og Region Syddanmark har begge fuldstændigt udfaset forbruget af sprøjtemidler.

TABEL 14: FORBRUGET AF SPRØJTEMIDLER FORDELT PÅ REGIONER, SAMT ÆNDRING FRA 2010

	Forbrug i kg aktivstof	% af samlet forbrug	Ændringer i kg aktivstof fra 2010
Hovedstaden	11	70	-40
Nordjylland	4	25	1
Sjælland	1	5	-9
Syddanmark	0	0	-4
Midtjylland	0	0	0
I alt	16	100	-52

Region Hovedstaden, Region Nordjylland og Region Sjælland angiver alle, at alle relevante institutioner er inkluderet i undersøgelsen og de dermed regner med, at 100 % af regionens samlede forbrug er dækket ind med de indrapporterede tal. De to sidstnævnte regioner bemærker, at deres forbrug er meget præcist, mens Region Hovedstaden anfører, at der kan være nogle usikkerheder i målingerne.

En enkelt region nævner, at der er opstået nye problemer som følge af udfasning af sprøjtemidler. Mere konkret nævnes det; *"Ved alle former for nyanlæg, er det umuligt at udrydde diverse former for rodskrudsplanter inden tilplantning med nye vækster. Dette giver en meget høj kvadratmeterpris ved fremtidig vedligeholdelse. Flammebehandling er en betydningsfuld kilde af luftforurening..."*.

Ingen regioner angiver positive erfaringer, men der er forholdsvis stor uklarhed eftersom fire ud af fem regioner ikke er klar over, om der er opstået positive erfaringer.

TABEL 15 REGIONERNES FORBRUG AF SPRØJTEMIDLER FORDELT PÅ AKTIVSTOFFER

Aktivstof	Kg aktivstof	% af samlede regionale forbrug	Type aktivstof
Glyphosat	11,3	72	Herbicide
Propyzamid	1,6	10	Herbicide
Di flufenican	1,3	9	Herbicide
Pelargonsyre	0,7	5	Herbicide
MCPA	0,6	4	Herbicide
Clopyralid	0,1	<1	Herbicide

Tabel 15 viser regionernes forbrug fordelt på aktivstof, og hvilken type af aktivstof der er tale om. Samtlige anvendte sprøjtemidler er herbicider. Derudover er Glyphosat det mest anvendte aktivstof (72 %).

4.1 Regionernes politik for anvendelse af sprøjtemidler

På spørgsmålet om, hvorvidt regionerne har en politik/handlingsplan for anvendelse af sprøjtemidler, har tre regioner svaret, og blandt disse har to regioner – Region Hovedstaden, og Region Nordjylland – svaret, at de har en handlingsplan (se tabel 16).

TABEL 16 REGIONERNES POLITIK/HANDLINGSPLAN FOR ANVENDELSE AF SPRØJTEMIDLER OG UDLICITEREDE AREALER I REGIONERNE

	Har I en politik eller handlingsplan for anvendelse af sprøjtemidler?	Har I udliciteret driften af nogen arealer?
Nordjylland	Ja ²	Nej
Midtjylland	Ja ¹	Ja
Sjælland	Nej	Ja
Hovedstaden	Ja ³	Nej
Syddanmark	Ja ¹	Ja

¹ Anvendelse af sprøjtemidler skal vedblive at være udfaset
² Der må kun anvendes sprøjtemidler til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo og andre invasive arter
³ Anvendelsen af sprøjtemidler er under udfasning

For Region Midtjylland og Region Syddanmark, der har udfaset brugen af sprøjtemidler, er planen, at sprøjtemidler skal vedblive at være udfaset. Region Hovedstaden angiver, at deres handlingsplan er at udfase brugen af sprøjtemidler, mens Region Nordjylland har en politik om, at sprøjtemidler kun må anvendes til bekæmpelse af invasive arter.

Kun Region Sjælland har oplyst, at de ikke har en handlingsplan for anvendelse af sprøjtemidler. Det skal bemærkes, at der aftalen om afvikling af brugen af sprøjtemidler på offentlige arealer, ikke indeholder krav om at der skal foreligge en handlingsplan. Dog skal der foreligge en afviklingsplan, hvis man vil benytte sprøjtemidler til nærmere angivne formål, der er undtaget fra den generelle aftale.

Tre af de 5 regioner, Sjælland, Region Midtjylland og Region Syddanmark, har angivet i undersøgelsen, at de har udliciteret driften af arealer (se Tabel 16). Region Sjælland har oplyst, at de udliciterede arealer udgør mellem 60 og 80 % af deres samlede areal. De to andre regioner har ikke oplyst, hvor stor en andel af deres arealer, der er udliciteret. Region Midtjylland og Region Syddanmark har bemærket, at der for deres udliciterede arealer er et totalforbud mod anvendelse af sprøjtemidler. Region Sjælland tillader anvendelse af sprøjtemidler til bekæmpelse af invasive arter.

5. Forbruget af sprøjtemidler i staten

Staten havde i 2013 et samlet forbrug af sprøjtemidler på 1.007 kg aktivstoffer svarende til en reduktion på 37 % (579 kg aktivstoffer) i forhold til forbruget i 2010 og en reduktion på 90 % i forhold til forbruget i 1995.

Tabel 17 viser sprøjtemiddelforbruget i 2013 for de statslige enheder, der har et forbrug på over 30 kg aktivstoffer. Yderligere to ministerier (Miljøministeriet og Kulturministeriet) har et mindre forbrug på sammenlagt 21 kg aktivstoffer svarende til 2 % af det samlede statslige forbrug. Transportministeriet står for langt størstedelen af statens forbrug efterfulgt af Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Kirkeministeriet, Forsvarsministeriet og Finansministeriet.

For Transportministeriets vedkommende stammer forbruget primært fra de statslige selskaber DSB og Banedanmark, mens forbruget for Finansministeriet primært stammer fra det statslige selskab DONG energy. De øvrige ministeriers drift er varetaget af Bygningsstyrelsen, som har meddelt, at de ikke anvender sprøjtemidler i driften.

I forhold til Kirkeministeriet skal det bemærkes, at det i praksis er Folkekirken forstået som landets menighedsråd, der deltager i undersøgelsen. Folkekirkens ejendom er ikke en del af statens ejendom, og omfattes ikke af aftalen mellem staten, regionerne og KL. Folkekirken deltager således frivilligt i denne undersøgelse.

I den tidligere undersøgelse fra 2010, havde Kirkeministeriets område et særskilt afsnit på lige fod med de øvrige ministerier. Et sådant afsnit er udeladt i denne rapport. Dette skyldes hovedsagligt, at menighedsrådene har en lav svarprocent (82 menighedsråd). Den lave svarprocent medfører, at der er for stor usikkerhed forbundet til, om besvarelsene kan anses for at være repræsentative for den samlede anvendelse af sprøjtemidler i 2013 på Kirkeministeriets område (ca. 1500 menighedsråd). Ydermere er kvaliteten i menighedsrådendes svar af svingende kvalitet, hvilket svækker validiteten af svarene yderligere.

TABEL 17: STATENS FORBRUG AF SPRØJTEMIDLER

	Forbrug i kg aktivstof	% af samlet forbrug 2013	Reduktion (2010-2013) i kg aktivstof
Transportministeriet	678	67	397
Forsvarsministeriet	62	6	136
Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri	106	11	10
Finansministeriet	36	4	73
Kirkeministeriet (decentralt i Folkekirken)	95	9	19
Uddannelses- og	10	1	44

Forskningsministeriet			
Andre ministerier	21	2	-
I alt	1.007	100	579

Note 1: Tegnet "-" indikerer, at det pga. ressortændringer ikke giver mening at sammenligne forbruget direkte med tidligere år. Andre ministerier er Kulturministeriet og Miljøministeriet. Det statslige forbrug er inklusiv de statslige selskaber og menighedsrådene, men eksklusiv Lokalbaserne.

Note 2: Pga den lave svarprocent er Kirkeministeriets forbrug i tabellen, har det ikke været muligt at opgøre det reelle forbrug. I stedet er tallet baseret på besvarelserne fra de 82 menighedsråd, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen.

TABEL 18 STATENS FORBRUG AF SPRØJTEMIDLER FORDELT PÅ AKTIVSTOFFER

Aktivstof	Kg aktivstof	% af samlede statslige forbrug	Type aktivstof
Glyphosat	594	59	Herbicid
MCPA	297	30	Herbicid
Diflufenican	48	5	Herbicid
Prosulfocarb	22	2	Herbicid
Bentazon	10	1	Herbicid
Fedtsyrer, C8-C18	8	<1 %	Herbicid
Pelargonsyre	7	<1 %	Herbicid
Bromoxynil	7	<1 %	Herbicid
Ioxynil	5	<1 %	Herbicid
Øvrige aktivstoffer (<1 % af samlet forbrug)	8	<1 %	-
I alt	1.007	100	

Note: Det statslige forbrug er inklusiv de statslige selskaber og menighedsrådene, men eksklusiv Lokalbaserne.

Tabel 18 viser det statslige forbrug af sprøjtemidler fordelt på aktivstoffer. Der er sket et dramatisk fald i anvendelsen af aktivstoffet Glyphosat fra 1.279 kg anvendt i 2010 til 594 kg (54 % reduktion) anvendt i 2013, hvilket vil sige anvendelsen er mere end halveret. Der er sket en mindre stigning i anvendelsen af MCPA (34 kg eller 13 %) i forhold til 2010. Derudover er anvendelsen af Diflufenican, Prosulfocarb og Bentazon steget til over 10 kg i modsætning til et lavere anvendelsesniveau i den tidligere undersøgelse.

De ni mest anvendte aktivstoffer er herbicider, som derved også står for 99 % af den statslige sprøjtemiddelanvendelse, mens anvendelsen af insekticider og fungicider udgør mindre end 1 % af det samlede forbrug.

5.1 Transportministeriet

Transportministeriet anvendte i 2013 678 kg aktivstoffer, hvilket svarer til 67 % af det samlede statslige forbrug. Dette er en reduktion på 37 % (397 kg aktivstoffer) i forhold til forbruget i 2010. De relevante enheder under Transportministeriet er Vejdirektoratet og Trafikstyrelsen og de statslige selskaber Banedanmark, DSB og Metroselskabet. Tabel 19 viser disse enheders forbrug af sprøjtemidler. Af disse var det kun Metroselskabet, der ikke indgik i undersøgelsen fra 2010.

TABEL 19: TRANSPORTMINISTERIETS FORBRUG AF SPRØJTEMIDLER

	Forbrug i kg aktivstof	% af Transportminist eriets samlede forbrug	% af statens samlede forbrug
Banedanmark	475	70	47
DSB	176	26	17
Metroselskabet	0	0	0
Vejdirektoratet	27	4	3
Trafikstyrelsen	0,4	0	0
I alt	678	100	37

Note: Lokalbanelne er ikke inkluderet

Banedanmark anvendte 475 kg aktivstoffer i 2013, hvilket svarer til 70 % af Transportministeriets samlede forbrug og 47 % af det samlede statslige forbrug. I forhold til det oplyste forbrug i 2010 er dette en reduktion på 52 % (922 kg aktivstoffer). Banedanmark oplyser, at de regner med, at de indberettede tal dækker 90-100 % af deres samlede forbrug af sprøjtemidler, og at de indberettede mængder er meget præcise. Banedanmark har udliciteret driften af 15 % af sine arealer, hvor anvendelse af sprøjtemidler kun er tilladt på nogle bestemte areal typer.

Banedanmark forvalter størstedelen af de statsligt ejede jernbanearealer. Arealerne opdeles i tre typer: Sporstrækninger, sporbelagte stationsarealer og ikke sporarealer. Banedanmarks handlingsplan om udfasning af sprøjtemidler omfatter forbud mod sprøjtemidler på ikke sporarealer fra 1. januar 1999 og nedsættelse af forbruget på sporarealer. På gennemgående spor (inkl. på stationer) begrundes en fortsat kemisk ukrudtsbekæmpelse med sikkerhedsmæssige hensyn. Ukrudtsvækst i sporene vil medføre ophobning af nedbrudte planterester, der kan hindre den nødvendige dræning med følgende risiko for nedsat sporstabilitet, sætningsskader og i værste fald afsporing af tog. På rangerarealer er behovet for ukrudtsbekæmpelse primært betinget af hensynet til personalets sikkerhed, idet ukrudt kan medføre snuble- og gliderisiko. Endvidere kan plantevæksten øge brandfaren i tørre perioder. Rent kosmetisk betingede sprøjtninger er helt udfaset.

På de gennemgående sporstrækninger gennemføres sprøjtemiddelbehandlingerne med såkaldte sprøjtetog monteret med fotooptisk styret sprøjteudstyr, således at der kun foretages behandling af de steder, hvor der rent faktisk forekommer uønsket vegetation. Yderligere er udstyret forsynet med GPS af hensyn til løbende landsdækkende registrering af, hvor ukrudtsproblemer forekommer, og hvor handlinger er foretaget. Der behandles behovsrelateret - de åbne sporstrækninger som udgangspunkt hvert andet år og spor på stationer hvert år. Sprøjtning på de åbne strækninger begrænses til en 1,0-1,3 meter bred stribe udvendigt på sporet langs ballasten. På visse strækninger er der udlagt sprøjtefri zoner af hensyn til lokal beskyttelse af grund- og overfladevand.

De senere års ensidige anvendelse af Glyphosatmidler har resulteret i massiv opbygning af ukrudtsarter, der ikke er følsomme over for dette stof, altovervejende Agerpadderok og beslægtede arter. For at kontrollere dette ukrudtsproblem har Banedanmark fået en særlig godkendelse fra Miljøstyrelsen til at bruge hormonmidlet MCPA på sporstrækningerne. Banedanmark bemærker, *"Kæmpe pileurt har etableret sig kraftigt langs jernbanen og omgivelserne - særligt i det urbane miljø - er en massiv kilde til spredningen. Fra 2015 indgår bekæmpelsen af pileurt i Banedanmarks strategi, da dens udbredelse og aggressive vækst ødelægger sporets opbygning, stabilitet og dræning"*.

I 2013 havde DSB et forbrug af sprøjtemidler på 176 kg aktivstoffer, hvilket svarer til 26 % af Transportministeriets samlede forbrug og 17 % af hele det statslige forbrug. DSB regner med, at dette dækker 90-100 % af deres samlede forbrug af sprøjtemidler samt forbruget i DSB Øresund

A/S og DSB Vedligehold A/S. I DSB er der ikke nogen politik for anvendelse af sprøjtemidler, og DSB oplyser, at de bruger sprøjtemidler på flere forskellige typer arealer og anlæg, herunder jernbaner. Driften af en ikke nærmere specificeret andel af DSB's arealer er desuden udliciteret, og for disse arealer er anvendelse af sprøjtemidler mod invasive arter tilladt. Forbruget på de udliciterede arealer er indeholdt i denne opgørelse.

Trafikstyrelsen brugte i 2013 kun 0,5 kg aktivstoffer, hvilket svarer til mindre end 1 % af Transportministeriets samlede forbrug. Forbruget stammer bl.a. fra Statens Luftfartsvæsen, men samtidig er op til 10 % af arealerne udliciteret, hvor anvendelsen er tilladt til bekæmpelse af invasive arter. Styrelsen bemærker, at der er opstået problemer, som følger af manglende forbrug af sprøjtemidler. Mere præcist anføres det: *"Asfalt bliver hurtigere eroderet i kanterne. Hegn og master bliver hårdere belastet (nedbrudt) i bunden pga. fysisk ukrudtsbekæmpelse med maskiner"*.

I 2013 havde Vejdirektoratet et forbrug af sprøjtemidler på 27 kg aktivstoffer, hvilket svarer til 4 % af Transportministeriets samlede forbrug og 3 % af det statslige forbrug. Vejdirektoratet regner med at have dækket 90-100 % af deres samlede sprøjtemiddelforbrug med de indberettede tal. Vejdirektoratet oplyser, at det indberettede forbrug kun er blevet anvendt til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo og andre invasive arter på anlægstypen veje (inkl. rabatter). I Vejdirektoratet er det kun tilladt at anvende sprøjtemidler til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo og andre invasive arter.

5.2 Forsvarsministeriet

Forsvarsministeriet havde i 2013 et forbrug af sprøjtemidler på 61,5 kg aktivstoffer, hvilket svarer til 6 % af det samlede statslige forbrug. Det svarer til en reduktion på 136 kg aktivstof dvs. 69 % i forhold til forbruget i 2010.

Indberetningen dækkede i 2010 ifølge Forsvarsministeriet over 81-90 % af Forsvarsministeriets samlede sprøjtemiddelforbrug, mens ministeriet i 2013 har angivet, at deres indberetninger er noget upræcise dvs. dækkende for 71-80 % af forbruget. Tilbage i 2006 kom der kun indberetning fra Det Danske artilleriregiment i Varde. En direkte sammenligning af Forsvarsministeriets forbrug over tid kan dermed være vanskelig pga. varierende besvarelsesgrad.

I Forsvarsministeriets Miljøstrategi 2003 er målsætningen, at brugen af sprøjtemidler skal begrænses til et absolut minimum. Anvendelsen reguleres gennem drifts- og plejeplaner, som rummer fortegnelser over brugen af punktsprøjtninger til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo på udvalgte arealer. Forsvarets Bygnings- og Etablisementsstjeneste anvender primært slåning, rodstikning og opgravning, men har nogle områder, der nødvendigvis må behandles med sprøjtemidler. En forsigtig vurdering er, at Forsvarsministeriets øgede fokus siden Miljøredegørelsen 2010 ser ud til at have mindsket forbruget.

5.3 Finansministeriet

Finansministeriets forbrug af sprøjtemidler var i 2013 på 36 kg aktivstoffer, hvilket svarer til 4 % af det samlede statslige forbrug. Den eneste relevante enhed under Finansministeriet er det statslige selskab DONG energy eftersom Slots- og Ejendomsstyrelsen har undergået ressortomlægning og hører ikke længere under Finansministeriet, som det gjorde ved sidste undersøgelse i 2010.

DONG energy har i 2013 oplyst, at deres forbrug på 36 kg aktivstof varetages gennem udlicitering, eftersom al udvendig anlægsdrift varetages af andre selskaber. DONG energy oplyser bl.a., at der sprøjtes ved tekniske anlæg (transfer stations og gaslagre).

Det redegøres endvidere, at der i udbudsmaterialet specificeres, hvor og hvornår kemisk bekæmpelse kan anvendes. På visse arealtyper er termisk bekæmpelse ikke teknisk muligt, hvorved anvendelse af sprøjtemidler indføres i udbudskontrakterne.

5.4 Uddannelses- og Forskningsministeriet

Ministeriet havde i 2013 et forbrug på 10 kg aktivstof, hvilket er en reduktion på 44 kg (81 %) i forhold til 2010. Det skal her bemærkes, at hele ministeriets rapporterede forbrug er fordelt på universiteterne som vist i Tabel 20. Ministeriets samlede forbrug udgør 1 % af det samlede statslige forbrug. Endvidere skal det fremhæves, at universiteternes forbrug primært er beregnet til forskning.

To universiteter har helt udfaset anvendelsen af sprøjtemidler, mens tre universiteter kun anvender sprøjtemidler mod invasive arter. De sidste to universiteter bruger sprøjtemidler på forskellige typer arealer.

TABEL 20: UDDANNELSES- OG FORSKNINGSMINISTERIETS FORBRUG

	Forbrug i kg aktivstof	% af ministeriets samlede forbrug	% af statens samlede forbrug
DTU	4	45	0
KU	4,0	42	0
RUC	1	9	0
AAU	<1	4	0
SDU	0	0	0
ITU	0	0	0
AU	-	-	-
I alt	10	100	1

Note: AU har ikke nået at indrapportere forbrugstal inden deadline og indgår derfor ikke i opgørelsen.

5.5 Miljøministeriet

Miljøministeriet havde i 2013 et forbrug af sprøjtemidler på 14 kg aktivstoffer, hvilket svarer til 1 % af det samlede statslige forbrug. Dette er en reduktion på 46 % (12 kg aktivstoffer) i forhold til det oplyste forbrug i 2010. Miljøministeriet oplyser, at de regner med at have dækket 90-100 % af deres samlede sprøjtemiddelforbrug med de indberettede tal, og at de indberettede mængder er meget præcise.

Miljøministeriets forbrug finder udelukkende sted i regi af Naturstyrelsen, som forvalter statsskovene og en række naturområder. I udgangspunktet er Naturstyrelsen sprøjtemiddelfri med dispensationer til anvendelse af sprøjtemidler til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo og andre invasive arter. Naturstyrelsen oplyser, at forbruget primært skyldes: *"Bekæmpelse af bjørneklo, forskningsforsøg og på golfbaner"*.

5.6 Justitsministeriet

Ministeriet har oplyst, at de fuldstændigt har udfaset anvendelsen af sprøjtemidler i 2013 og dermed ikke længere har noget forbrug på deres arealer med offentlig adgang (omkring fængslerne).

5.7 Kulturministeriet

Kulturministeriets sprøjtemiddelforbrug var i 2013 på 8 kg aktivstof, hvilket svarer til under 1 % af det samlede statslige forbrug. Dette er en stigning på 7 kg aktivstof i forhold til det oplyste forbrug i 2010. Tallet er dog ikke direkte sammenligneligt, da ministeriet ved ressortændringer har fået tilføjet driften af kulturejendomme i form af Styrelsen for Slotte og Kulturejendomme fra det tidligere Slots- og Ejendomsstyrelsen.

Ministeriet har en politik om, at sprøjtemidler kun må anvendes på bestemte arealtyper, disse anvendes bl.a. ved administrationsbygninger, tekniske anlæg, veje (inklusive stier), parker og haveanlæg. Japansk pileurt udgør et særligt problem ved flere af de nævnte arealtyper. Kulturministeriet oplyser, at de regner med at have dækket 81-90 % af deres samlede forbrug af sprøjtemidler med de indberettede tal.

Ministeriet bemærker; *"Udfasning af midler vil give problemer hvis nuværende plejeniveau skal fastholdes"*, hvor især sygdom i roser og ukrudtstrykket i faste belægninger fremhæves som problemer.

5.8 Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

I 2013 havde Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri et forbrug af sprøjtemidler på 106 kg aktivstoffer, hvilket er en reduktion på 10 kg aktivstoffer i forhold til 2010. Forbruget udgør 11 % af den statslige anvendelse af sprøjtemidler.

Forbruget stammer udelukkende fra NaturErhvervsstyrelsen. Det er værd at bemærke, at i forhold til ministeriets forbrug i 2010 er Plantedirektoratet blevet sammenlagt med NaturErhvervsstyrelsen ved ressortændring. Forbruget på ministerieområdet benyttes hovedsageligt til forskning. Aftalen om udfasning af sprøjtemidler på offentlige arealer fritager som tidligere nævnt forsknings-, udviklings- og afprøvningsopgaver samt opgaver til fremme af metoder, der reducerer anvendelse af plantebeskyttelsesmidler på ikke offentlige arealer.

5.9 Statslig bortforpagtning

Forsvarsministeriet og Naturstyrelsen er de to eneste statslige myndigheder, der har indrapporteret at have bortforpagtet jord. Forsvarsministeriet bortforpagter 2.000 hektar til konventionelt landbrug og økologisk landbrug. Der bortforpagtes bl.a. også til flugtskydebaner, motor-crossbaner mv. Naturstyrelsen bortforpagter ca. 23.000 ha og administrerer ca. 200.000 ha af statens arealer. Udgangspunktet er, at der ikke må anvendes sprøjtemidler, hvilket også gælder for private lejere. Der er enkelte praktiske undtagelser. Naturstyrelsen bemærker, at de bortforpagter jord til ekstensivt landbrug (både konventionelt og økologisk) - f.eks. kvægafgræsning, høslæt mv.

5.10 Lokalbanerne

Fire regionale lokalbaner er⁷ for første gang inddraget i undersøgelsen af forbrug af sprøjtemidler på offentlige arealer⁸. Selskaberne havde i 2013 et oplyst forbrug på 911 kg aktivstoffer. Der er meget stor varians på tværs af de fire selskaber, hvor særligt et selskab har rapporteret væsentligt højere forbrug end de andre. Selskabet bemærkede ved opfølgningen, at oplysningerne stammede fra en underleverandør, og at så vidt det vides er informationerne korrekte.

Eftersom det er første gang lokalbanerne indgår i undersøgelsen af forbruget af sprøjtemidler på offentlige arealer, er banernes forbrug ikke indregnet i det samlede statslige forbrug.

⁷ Regionstog A/S (Odsherredsbanen, Lollandsbanen, Tølløsebanen og Østbanen, Lokalbanen A/S (Frederiksværkbanen, Nærumbanen, Gribskovbanen, Hornbækbanen og Lille Nord), Nordjyske Jernbaner (Skagensbanen og Hirtshalsbanen) og Midtjyske Jernbaner (Lemvig- og Odderbanen).

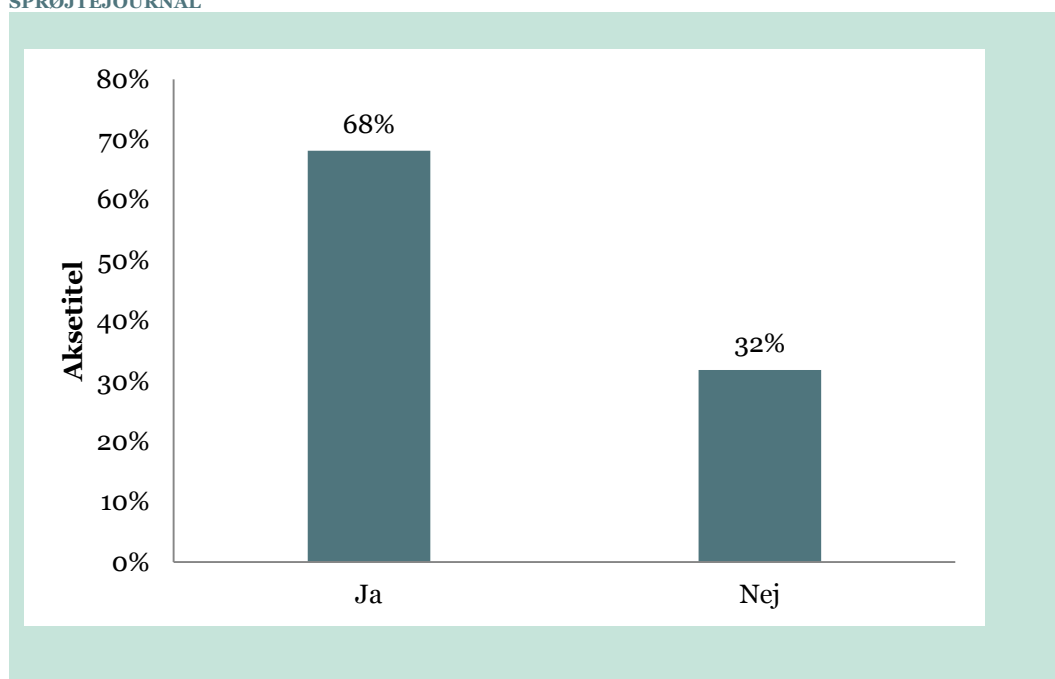
⁸ Vestbanen og Øresundsselskabet Sund og Bælt er ikke inkluderet i undersøgelsen. Der er delte driftsopgaver mellem Øresundsselskabet og Banedanmark, hvilket kan gøre en præcis opdeling mellem disse to vanskelig.

Kun et af de fire selskaber har en politik for anvendelse af sprøjtemidler. Midtjyske jernbaner har en politik om, at det kun må anvendes på bestemte arealtyper. Lokalbanelne sprøjter fortrinsvis på jernbaner, men også på p-pladser, tekniske anlæg og administrationsbygninger. Selskabernes vurderer angivelserne af sprøjtemiddelforbruget som meget præcise. Et selskab bemærker, at ukrudt skal bekæmpes for at sikre ”...ballasten (*skærverne*) *forbliver stabil*” samtidigt med, at det nævnes, at lokalbanen mangler viden om effektive alternativer.

6. Brug af sprøjtejournal

Det er et EU-krav, at Danmark ligesom alle øvrige EU-lande skal indberette oplysninger om, hvor mange sprøjtemidler vi anvender. Det betyder, enhver professionel bruger skal føre sprøjtejournal over sine arealer, så han kan indberette sit samlede forbrug af sprøjtemidler. Formålet er at reducere forbruget af sprøjtemidler. En sprøjtejournal skal angive, hvor og i hvilke mængder sprøjtemidler anvendes. Jf. Figur 6 fører 68 % af de offentlige myndigheder, *der anvender sprøjtemidler*, en sprøjtejournal.

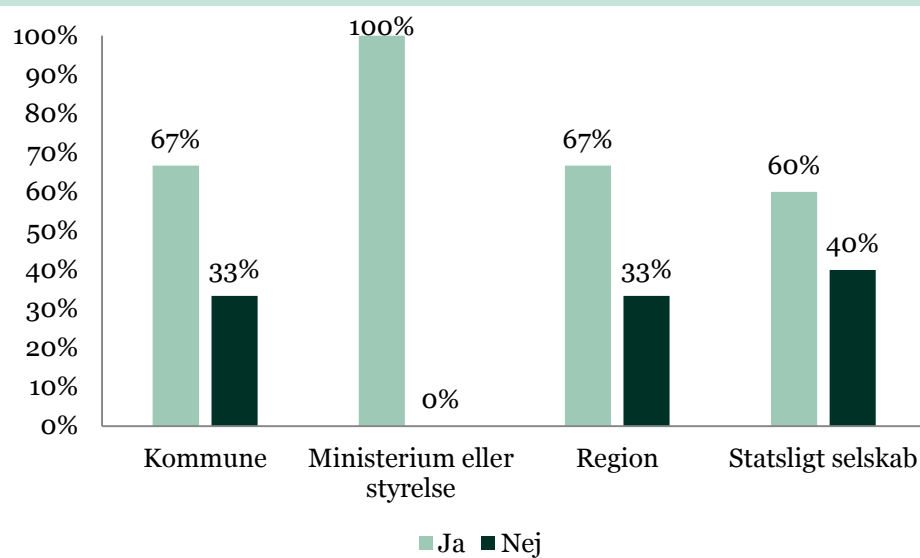
FIGUR 6: OFFENTLIGE MYNDIGHEDER DER ANVENDER SPRØJTEMIDLER OG ANVENDER EN SPRØJTEJOURNAL

Myndighederne har haft mulighed for at uddybe eventuelle udfordringer ved at føre en sprøjtejournal. Udfordringerne går her overordnet set på at få brugt sprøjtejournalen korrekt: *"Udfordringerne ligger i at få ført de rigtige oplysninger ind, bl.a. om der skrives liter pesticid og blandet/ublandet"*. Enkelte myndigheder opfatter det som omfattende at føre sprøjtejournal, når de stort set ikke anvender sprøjtemidler.

Figur 7 illustrerer, at især ministerierne og styrelserne anvender sprøjtejournaler, mens det samme kun er gældende for 67 % af kommunerne og regionerne. Der er ingen konstaterbar sammenhæng mellem anvendelse af en sprøjtejournal og et lavere forbrug af sprøjtemidler.

FIGUR 7: OFFENTLIGE MYNDIGHEDER DER ANVENDER SPRØJTEMIDLER OG ANVENDER EN SPRØJTEJOURNAL FORDELT PÅ MYNDIGHEDSTYPE

7. Vidensdeling og bekæmpelse på tværs af kommunegrænserne

Dette afsnit handler om, i hvilken grad kommunerne deler viden omkring anvendelsen af sprøjtemidler, samt hvordan bekæmpelsen håndteres på tværs af kommunernes grænser. Området og er ikke undersøgt før og var derfor ikke med i rapporten fra 2010. Den følgende tabel viser, at 78 kommuner (86 %) arbejder aktivt med at opnå ny viden om alternativer til sprøjtemidler, mens 13 kommuner ikke aktivt gør en indsats for at opnå viden. Dermed kan man sige, at langt den overvejende del af kommunerne kontinuerligt holder sig orienteret om, hvordan ukrudt kan bekæmpes med andre midler end sprøjtemidler.

TABEL 21: FORSØGER KOMMUNERNE AT OPNÅ ALTERNATIVE BEKÆMPELSESFORMER

	Antal kommuner	Procent
Ja	78	86%
Nej	13	14%
I alt	91	100%

Spørgsmål: Arbejder kommunen aktivt på at opnå ny viden om alternative metoder til eksempelvis bekæmpelse af ukrudt?
Note: Kun 91 ud af de 93 adspurgte kommuner har svaret på spørgsmålet grundet ufuldstændige besvarelser trods opfølgning.

19 kommuner uddyber, at deres tilgang til at opnå ny viden på området er gennem forskellige eksperimenter med alternative metoder på kommunernes arealer. Kommunerne nævner bl.a. forsøg med:

- mekanisk ukrudtsbørste til traktor
- Rød Hestehovs forskellige reaktioner på slåning
- ukrudtsbekæmpelse med varmt vand (Heatweed)
- brug af organiske stoffer som Spuma
- afgræsning med dyr
- flis i bede som ukrudtshæmmer

Seks kommuner bemærker, at de anvender netværk til aktivt at opnå viden, mens fem kommuner angiver fagblade. En enkelt kommune efterspørger et permanent forum organiseret af KL, hvor kommuner kan "... udveksle erfaringer om pleje af offentlige arealer uden brug af sprøjtemidler...". Tre kommuner beskriver, at samarbejde med private virksomheder har bidraget med alternative metoder. Derudover nævner en enkelt kommune, at de samarbejder med en frivillig forening om bekæmpelsen af invasive arter.

I Tabel 22 angiver 26 kommuner (29 %), at de forholdsvis ofte eller meget ofte udveksler erfaringer med andre kommuner om bekæmpelse af ukrudt. Lidt over halvdelen af kommunerne

(51 %, 46 kommuner) udveksler kun erfaringer en gang imellem. 19 kommuner (22 %) vidensdeler kun sjældent eller aldrig med andre kommuner om deres tilgang til ukrudtsbekæmpelse.

TABEL 22: UDVEKSLING AF ERFARING MELLEM KOMMUNERNE

	Antal kommuner	Procent
Ja, meget ofte	6	7%
Ja, forholdsvis ofte	20	22%
Det sker en gang imellem	46	51%
Nej, ikke særligt tit	9	10%
Nej, det gør vi stort set aldrig	10	11%
I alt	91	100%

Spørgsmål: Udveksler I erfaringer med andre kommuner om bekæmpelse af ukrudt?

Note: Kun 91 ud af de 93 adspurgte kommuner har svaret på spørgsmålet grundet ufuldstændige besvarelser trods opfølgning.

Langt størstedelen (26 kommuner) af de uddybende svar til spørgsmålet om kommunal erfaringsudveksling fremhæver ERFA møder inden for KEF⁹ (Kommunalt EntreprenørForum) regi som den primære tilgang til at udveksle erfaringer. En enkelt kommune fremhæver Green Cities samarbejdet¹⁰, mens to andre kommuner angiver et særligt kommunalt samarbejde mellem fire kommuner.

TABEL 23: NABOKOMMUNERS BEKÆMPELSE AF INVASIVE ARTER

	Antal kommuner	Procent
Mindre	24	26%
Mere	6	7%
Ved ikke	61	67%
I alt	91	100%

Spørgsmål: Oplever I, at jeres nabokommuner bekæmper invasive plantearter såsom Kæmpe-bjørneklo mere eller mindre intensivt end I gør?

Note: Kun 91 ud af de 93 adspurgte kommuner har svaret på spørgsmålet grundet ufuldstændige besvarelser trods opfølgning.

Som det fremgår af Tabel 23, svarer 61 kommuner (67 %) at de ikke ved, om deres nabokommuner bekæmper ukrudt med en anden intensitet, end de selv gør. 24 kommuner (26 %) oplever nabokommunerne har en mindre intensiv indsats mod invasive arter, end de selv har. Kun seks kommuner (7 %) oplever nabokommunerne bekæmper invasive arter mere intensivt, end de selv gør

Fem kommuner nævner specifikt, at deres naboers manglende intensitet i bekæmpelse medfører problemer bl.a. i form af større bekæmpelsesbyrde. En enkelt kommune bemærker: *"Andre kommuner tillader sprøjtning og kan på den måde bekæmpe mere intensivt – fordelene ved slet ikke at sprøjte må tilskrives renere natur/miljø/grundvand"*. Syv kommuner fremhæver, at manglende bekæmpelse medfører spredning til nabokommunerne, og specielt vandløb giver

⁹ <http://www.kef.nu/>

¹⁰ <http://www.greencities.dk/>

anledning til problemer: *"Især vandløb fører bjørneklofrø med og dermed får nedstrømskommunen tilført problemet"*.

TABEL 24: FÆLLESKOMMUNAL INDSATS OVERFOR INVASIVE ARTER

	Antal kommuner	Procent
Ja	32	35%
Nej	59	65%
I alt	91	100%

Spørgsmål: Gør I en indsats for at opnå en fælles indsats mod invasive plantearter på tværs af kommunegrænser?

Note: Kun 91 ud af de 93 adspurgte kommuner har svaret på spørgsmålet grundet ufuldstændige besvarelser trods opfølgning.

Tabel 24 viser, at ca. en tredjedel af kommunerne (32 kommuner, 35 %) arbejder aktivt med at koordinere en fælles indsats mod invasive arter. Størstedelen af kommunerne (59 kommuner, dvs. 65 %) gør dog ikke noget aktivt for at opnå en samlet indsats.

Bilag 1: Aftale om fortsat afvikling af brugen af plantebeskyttelsesmidler på offentlige arealer

Miljøministeren, Danske Regioner og KL indgår herved aftale om fortsat afvikling af brugen af plantebeskyttelsesmidler på offentlige arealer.

Indledning

1. I forlængelse af den her indgåede aftale og af strukturreformen opsiges "Aftale mellem miljø- og energiministeren og Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen, Københavns Kommune og Frederiksberg Kommune om at afvikle brugen af plantebeskyttelsesmidler på offentlige arealer", som blev indgået den 3. november 1998.
2. I Pesticidplan 2004-2009 fastslås, at det offentliges minimering af anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler skal fastholdes. Som følge af aftalen om at afvikle brugen af plantebeskyttelsesmidler på offentlige arealer er der siden 1998 sket en væsentlig reduktion af Statens, Amternes og kommunernes forbrug af plantebeskyttelsesmidler på offentlige arealer, og denne positive udvikling ønskes fastholdt gennem en fortsat og vedvarende reduktion.
3. Endvidere fremgår det af Vandrammedirektivets miljømål, at udledningen af forurenende stoffer til grundvandet skal forebygges eller begrænses.

Formål og område

4. Det er aftalens formål fortsat at afvikle brugen af plantebeskyttelsesmidler på offentlige arealer og derved begrænse risikoen for grundvandsforurening og beskytte natur og menneskers sundhed.
5. Parterne forpligter sig til aktivt at virke for aftalens gennemførelse.
6. Aftalen omfatter plantebeskyttelsesmidler, som defineret i bekendtgørelse om bekæmpelsesmidler § 2, stk. 1, bortset fra midler til bekæmpelse eller afværgning af hvirveldyr. Aftalen omfatter desuden ikke plantebeskyttelsesmidler, der anvendes i overensstemmelse med de til enhver tid gældende regler om økologisk jordbrugsproduktion.
7. Aftalen vedrører arealer der ejes, vedligeholdes eller drives af kommuner, regioner eller staten.
8. For golfbaner beliggende på offentlige arealer har den offentlige myndighed mulighed for at lade brugen af plantebeskyttelsesmidler være reguleret af Goltaftalen.

Særlige områder

9. Der kan i fornødent omfang anvendes plantebeskyttelsesmidler til forsknings-, udviklings- og afprøvningsopgaver.
10. Forudsat at der foreligger en plan for afvikling, og den forvaltende myndighed arbejder aktivt for at afvikle brugen af plantebeskyttelsesmidler, kan der midlertidigt anvendes

plantebeskyttelsesmidler på begrænsede områder, hvor det er påkrævet for at undgå væsentlige sikkerhedsmæssige eller driftsmæssige problemer.

11. Forudsat at der foreligger en plan for afvikling, kan Kæmpe-bjørneklo bekæmpes med plantebeskyttelsesmidler i overensstemmelse med "Anbefalinger vedrørende bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo", som findes på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Opfølgning

12. Kommunerne, regionerne og de statslige institutioner indberetter årligt på anmodning af følgegruppen, jf. punkt 14, oplysninger om forbruget af plantebeskyttelsesmidler, herunder begrundelse for forbruget og overvejede alternativer.

13. I år 2008 og herefter hvert 3. år undersøger forbruget af plantebeskyttelsesmidler nærmere. Undersøgelsen skal bl.a. identificere særlige problemområder og forhold, der modvirker en fuldstændig afvikling.

Følgegruppe

14. Der nedsættes en følgegruppe med repræsentanter fra Miljøstyrelsen, Danske Regioner, KL og Skov & Landskab på Københavns Universitet. Formandskab og sekretariat varetages af Miljøstyrelsen.

15. Følgegruppen koordinerer videnindsamling, evaluerer opfølgningen på aftalen og vurderer løbende, om der er behov for yderligere tiltag, herunder forsknings- og udviklingsaktiviteter og supplerende information til kommuner og statslige institutioner.

Support og virkemidler

16. Parterne vil samarbejde om udvikling og afprøvning af materiel, metoder og strategier til forebyggelse og bekæmpelse af ukrudt og skadevoldere. Miljøministeren vil arbejde for, at der stilles ressourcer til rådighed for dette. Miljøstyrelsen kan med forbehold for finansloven udarbejde eller yde tilskud til information om pesticidfri anlæg, drift og vedligeholdelse.

17. Parterne sikrer, at regionerne, kommunerne og de statslige institutioner har adgang til information om aftalen, herunder de alternative metoder til bekæmpelse af ukrudt og skadevoldere der er udviklet, og hvilke hjælpemidler der i øvrigt findes.

Ikrafttrædelse

18. Aftalen træder i kraft ved undertegnelsen.

København, den 29. marts 2007

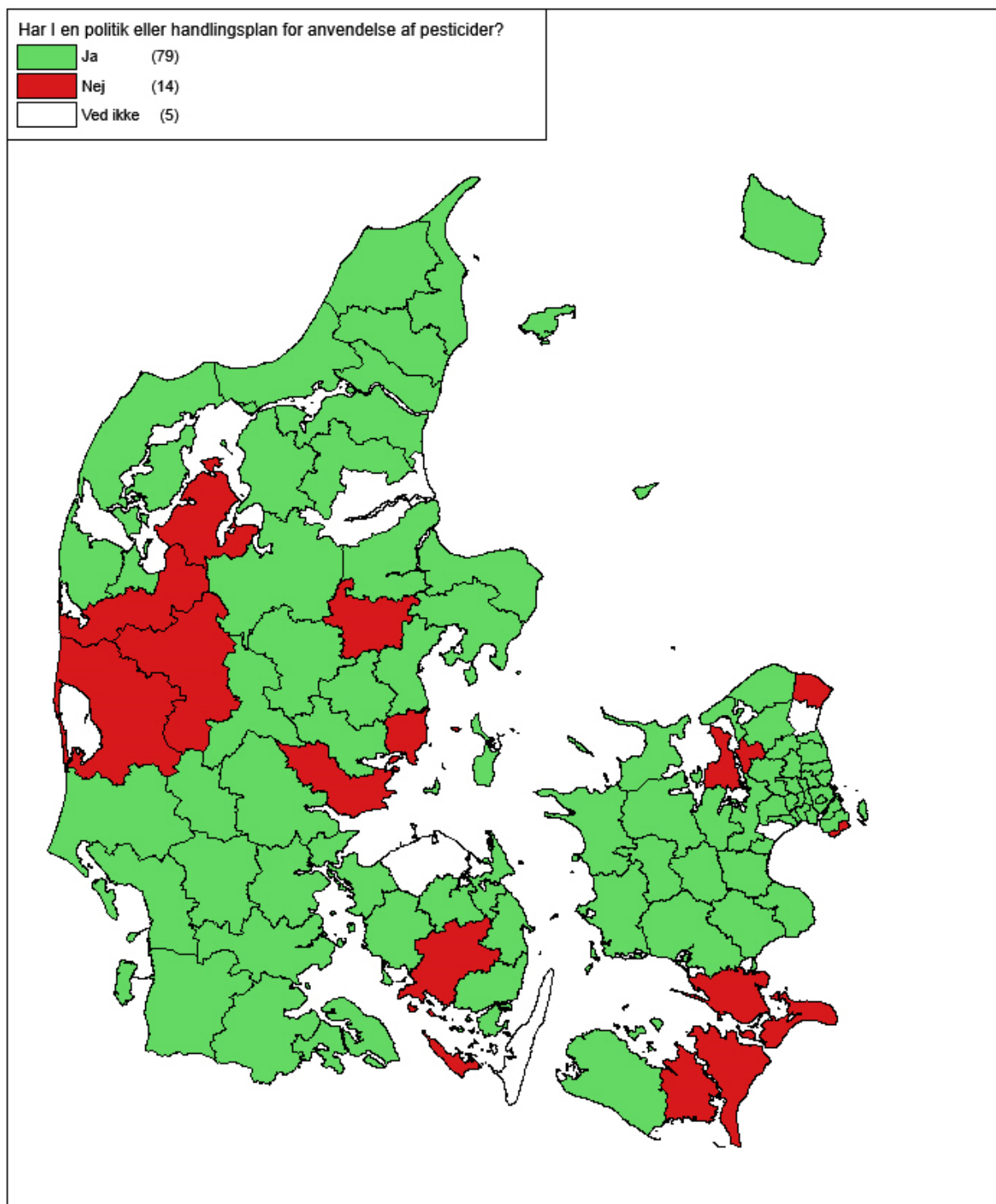
Bilag 2: Udspecificering af det kommunale forbrug

Kommune	Forbrug af aktivstof (kg)	Har kommunen en politik for anvendelse af sprøjtemidler
Albertslund Kommune	0	Ja
Allerød Kommune	0	Ja
Assens Kommune	27	Ja
Ballerup Kommune	0	Ja
Billund Kommune	27	Ja
Bornholms Regionskommune	9	Ja
Brøndby Kommune	0	Ja
Brønderslev Kommune	7	Ja
Dragør Kommune	4	Nej
Egedal Kommune	21	Ja
Esbjerg Kommune	5	Ja
Fanø Kommune	0	Ja
Favrskov Kommune	1	Nej
Faxe Kommune	14	Ja
Fredericia Kommune	52	Ja
Frederiksberg Kommune	0	Ja
Frederikshavn Kommune	5	Ja
Frederikssund Kommune	2	Nej
Furesø Kommune	0	Ja
Faaborg-Midtfyn Kommune	44	Nej
Gentofte Kommune	0	Ja
Gladsaxe Kommune	0	Ja
Glostrup Kommune	0	Ja
Gribskov Kommune	2	Ja
Guldborgsund Kommune	15	Nej
Haderslev Kommune	45	Ja
Halsnæs Kommune	1	Ja
Hedensted Kommune	5	Nej
Helsingør Kommune	1	Nej
Herlev Kommune	2	Ja
Herning Kommune	16	Nej
Hillerød Kommune	19	Ja
Hjørring Kommune	36	Ja

Holbæk Kommune	7	Ja
Holstebro Kommune	139	Nej
Horsens Kommune	32	Ja
Hvidovre Kommune	0	Ja
Høje-Taastrup Kommune	0	Ja
Hørsholm Kommune	1	Ja
Ikast-Brande Kommune	8	Ja
Ishøj Kommune	22	Ja
Jammerbugt Kommune	19	Ja
Kalundborg Kommune	24	Ja
Kerteminde Kommune	9	Ja
Kolding Kommune	0	Ja
København	0	Ja
Køge Kommune	0	Ja
Lejre Kommune	2	Ja
Lemvig Kommune	4	Ja
Lolland Kommune	53	Ja
Lyngby-Taarbæk Kommune	0	Ja
Læsø Kommune	0	Ja
Middelfart Kommune	6	Ja
Morsø Kommune	19	Ja
Norddjurs Kommune	19	Ja
Nyborg Kommune	195	Ja
Næstved Kommune	69	Ja
Odder Kommune	15	Nej
Odense Kommune	0	Ja
Odsherred kommune	0	Ja
Randers Kommune	6	Ja
Rebild Kommune	0	Ja
Ringkøbing-Skjern Kommune	22	Nej
Ringsted Kommune	7	Ja
Roskilde Kommune	2	Ja
Rudersdal Kommune	7	Ja
Rødovre Kommune	0	Ja
Samsø Kommune	0	Ja
Silkeborg Kommune	8	Ja
Skanderborg Kommune	0	Ja
Skive Kommune	24	Nej
Slagelse Kommune	32	Ja
Solrød Kommune	9	Ja
Sorø Kommune	4	Ja

Stevns Kommune	0	Ja
Struer Kommune	5	Ja
Svendborg Kommune	7	Ja
Syddjurs Kommune	39	Ja
Sønderborg Kommune	2	Ja
Thisted Kommune	2	Ja
Tønder Kommune	32	Ja
Tårnby Kommune	0	Ja
Vallensbæk Kommune	7	Ja
Varde Kommune	1	Ja
Vejen Kommune	5	Ja
Vejle Kommune	4	Ja
Vesthimmerlands Kommune	2	Ja
Viborg Kommune	11	Ja
Vordingborg Kommune	16	Nej
Ærø Kommune	0	Nej
Aabenraa Kommune	0	Ja
Aalborg Kommune	0	Ja
Aarhus Kommune	32	Ja

Bilag 3: Kommuner med og uden handlingsplan

Undersøgelse af forbruget af sprøjtemidler på offentlige arealer i 2013

Undersøgelsen redegør nærmere for forbruget af sprøjtemidler på offentlige arealer i 2013. Baggrunden for undersøgelsen er "Aftalen om fortsat afvikling af brugen af plantebeskyttelsesmidler på offentlige arealer, der blev indgået i 2007 mellem miljøministeren, Danske Regioner og KL.

Undersøgelsen viser, at kommuner, regioner og stat har opnået en nedgang i forbruget på 25 procent siden 2010 og 91 procent siden 1995. Dermed er de offentlige myndigheder nået langt med udfasningen af sprøjtemidler på offentlige arealer.

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Strandgade 29
1401 København K
Tlf.: (+45) 72 54 40 00

www.mst.dk